

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

• BARIŞ PROGRAMI ÜZERİNE

• Savaş ve Devrim İlişkisi

• İŞÇİLER ve BİRLEŞİK EYLEM

• Bloksuzluk Politikası

• TÖB-DER 3. KURULTAYI

• Emperyalizmin özü ve ulusal tipleri üzerine Lenin'in görüşleri

• LUİS CORVALAN'A ÖZGÜRLÜK

Cilt/5

EYLÜL

1976

Sayı: 33

İÇİNDEKİLER

Barış Programı Girişimini Destekliyoruz / İLKE	3
Dünya Komünist Hareketinin Stratejisi — II / Birleşik İşçi Cephesi Taktiği / İLKE	5
Savaş ve Devrim Arasındaki İlişki Üzerine / S. Korolev	27
TSİP'in Barış Program Taslağının Ana İlkeleri	34
Emperyalizmin Esası ve Ulusal Tipleri Üzerine Lenin'in Düşünce- leri / V. Çeprakov	36
Tel Zaatar Sonrasında Lübnan'da Durum / İLKE	49
LUIS CORVALAN'A ÖZGÜRLÜK	57
TÖB-DER Kurultayı Üzerine / R. Kevkep	59
Kolombo Konferansı Dünya Ulusal Kurtuluş Hareketi Yolunda Olum- lu Kararlar Aldı	66
Asya'da Güvenlik Sorunları ve Bloksuzluk Politikası / APN	68
Dünya Barış Konseyi ve Dünya Barış Günü	84

*Sahibi: Öner Ciravoğlu / Sorumlu Yazışmaları Müdürü: İlker Demir /
Yazışma ve havale adresi: P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım
adresi: Cağaloğlu Başmusaşip Sokak Tan Apt. 10/11 İstanbul /
Abone şartları: Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katı-
dır / Dizgi - Baskı: İshak Basımevi, 27 73 37 / İlan: Tam sayfa 500
lira. Diğer ilanlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih: Eylül 1976.*

BARIŞ PROGRAMI GİRİŞİMİNİ DESTEKLİYORUZ

İLKE

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin ülkemizdeki tüm sosyalist ve diğer barışsever güçlerinin dikkatine ve tartışmasına sunmak üzere bir Barış Program Taslağı hazırladığı açıklandı.

Kıbrıs olaylarıyla artan Türk-Yunan gerginliğinin ve zorlaşan Ege sorununun olduğu bugünkü aşamada karşılıklı şovenist tahrik tehdit, şovenist kışkırtmalar ve silahlanma yarışının alabildiğine kızıştırıldığı, Amerikan emperyalizminin Doğu Akdenizde bölge barışını ve güvenliğini tehdide devam ettiği, Orta Doğu'da İsrail cephesinin yanısıra, Lübnan falanjistleri yoluyla bir yılı aşkın zamandır kıyasıya sıcak bir cephe daha açtığı, Türkiye'deki ABD üslerinin ömrünün uzatılmak istendiği, ilgili bir yeni «ikili antlaşmanın» ABD ve Türkiye parlamentolarının kapısında onay için beklediği, Türkiye'nin NATO'daki varlığının ve ülkemizdeki ABD üslerinin

komşu Sovyetler Birliği'ni, Bulgaristan'ı ve tüm dünya sosyalist sisteminin güvenliğini tehdit ederek, barış aleyhtarı Amerikancı emperyalist emellere hizmet ettiği, öte yandan AP Genel Başkanı Demirel'in pervasız bir biçimde fetihçi sözler sarfettiği özellikle yığınların barışın önemini henüz gereğince kavramadığı çok uzun yıllardır Vatan-Millet-Sakarya, edebiyatıyla, «Bir Türk Dünyaya Bedel» safsatasıyla, «Türk Gibi Kuvvetli» vb. gibi ırkçı-şoven yaygaralarla şovenist doğrultuda şartlandırıldığı, yirmibeş yıla yaklaşan Kıbrıs sorunu nedeniyle ve son Kıbrıs harekâtları ile şovenizmin büsbütün azıttırıldığı günümüz Türkiyesinde BARIŞ SORUNU çok önemli devrimci-ilerici ve yurtsever görevlerden birisidir.

Bu nedenle etkili bir barış kampanyası yürütmek, barış ilkelerini ve sloganlarını herşeyden önce mümkün olan en geniş kitlelere maletmek, benimsetmek, sonra da bu geniş yığınları bölge ve dünya barışı doğrultusunda harekete geçirerek bu yolda siyasi iktidarlara demokrasi ve barış yanlısı etkin baskılarda bulunmak zorunludur. Bunun için hazırlandığı bildirilen Barış Programı Taslağı'nın en geniş barışsever çevrelerde tartışılarak, geliştirilmesi ve bu doğrultuda somut ve ayrıntılı bir ortak eylem programının oluşturularak barış için ortak eylemlere geçilmesi ülkemizin topyekûn bağımsızlık, demokrasi, barış, sosyal ilerleme ve sosyalizm mücadelesinde önemli bir barış adımı olacaktır.

İLKE dergisi bu birleşik çabaları ve kampanyaları destekleyecek, girişime bilimsel ve ideolojik açıdan, bilim perspektifinden yardımcı olacaktır.

TÜSTAV

DÜNYA KOMÜNİST HAREKETİNİN STRATEJİSİ—II

Birleşik İşçi Cephesi Taktiği

Günümüz dünya kamu oyunda en çok tartışılan konulardan birisi olan dünya komünist hareketinin stratejisi sorununu bir bilimsel ve belgesel kronolojik inceleme olarak geçen sayımızdan itibaren yayınlamağa başlamıştık. Konuya devam ediyoruz.

İLKE

KOMİTERN ÜÇÜNCÜ KONGRESİ: LENİNİZM'İN GOŞİZME ZAFERİ

Özellikle sol sapmaya karşı önemli bir forum niteliğini taşıyan Komintern Üçüncü Kongresi 22 Haziran 1921'de Moskova'da başladı. Lenin'in RKP (B) — Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) — adına ve taktikler sorunu üzerine sunduğu rapor ve kongrede getirdiği tezler Uluslararası Komünist Hareketin siyasî çizgisinde tayin edici bir rol oynadı. Dün-

ya devriminin üç gücün çakıştığı tek bir süreç olduğunu gösteren Lenin, bu güçlerin:

- 1 — Muzaffer proletaryanın ülkesi,
- 2 — Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi,
- 3 — Ulusal kurtuluş hareketi olduğunu söylüyor ve bu her üç bileşenin devrimci hareketteki yerlerini teker teker ve birbirleriyle olan bağıntılarıyla koyuyordu.

Lenin önce Sovyet Rusya'da sosyalizmin ekonomik temelini atmak için yapılan plan ve Yeni Eko-

nomik Politika (NEP) hakkında bilgi verdi, NEP'in niçin zorunlu olduğunu anlattı. Bu **sosyalist inşa** deneyinin ve ilk muzaffer proletarya devriminin deneyimlerinin taşıdığı uluslararası önemi vurguladı. «**Yapmakta olduğumuz deney**» diyordu Lenin «**gelecekteki tüm proletarya devrimleri için yararlı olacaktır, ve onlar için üstesinden gelebilmek için daha iyi teknik hazırlığa sahip bulunabileceklerdir.**» (V.İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, C. 32, sf. 485).

Kongre RKP (B) nin leninist politikasını oybirliğiyle onayladı ve Sovyet Rusya'yı «**dünya devriminin birinci ve en önemli kalesi**» olarak nitelendirdi. (**Belgelerle Komintern, 1919 - 1932**, sf. 231) ve ayrıca «**Sovyet Rusya'yı kayıtsız şartsız desteklemek bütün ülkelerin Komünistlerinin hâlâ ana görevidir**» şeklinde bir karar aldı. (a.g.e., sf. 199).

Kongrenin ana siyasî çizgisini, Komünistlerin kitleler içinde çalışmasını önemsemeyen ve halkın günlük çıkarlarını savunmak gereğine inanmayan eğilimlere karşı Lenin'in öncülüğünde verilen mücadele teşkil ediyordu. Pek çok delege — geçen sayıda sözünü ettiğimiz ve o zamanki «sol» komünistler (Lenin'in deyiimiyle «Sollar» adı verilen liderler) tarafından önerilen — «saldırı teorisi» nin karar haline getirilmesini savunmaktaydı. «Sol» unsurlar Komünist Partilerdeki «Merkezci ve yarı-merkezci unsurlara» karşı mücadelenin şiddetlendirilmesini istiyorlar, onlardan olmadıkları halde esnek taktikleri öneren Komünistleri de o reformist unsurlar arasında sayıyorlardı.

Kongrede «Sollar» ın yanısıra küçük burjuva «aşırı sollar» grubu

vardı. Bu grup Almanya Komünist İşçi Partisi (AKİP) delegelerinden ve Hollandalı «Sollar» dan oluşmaktaydı. Bu küçük grup aşırı derecede sekte ve maceracı görüşlerle ortaya çıktı, AKİP'in «aşırı solları» her konuda Komintern'e saldırdılar ve örgütü anarko - sendikalist görüşleri benimsemeğe zorladılar. «Aşırı Sollar»ın görüşleri genellikle diğer «sollar» (goşistler) tarafından da destekleniyordu.

1 Temmuz'da üç partinin — Alman, Avusturya ve İtalyan partilerinin — delegeleri, tez taslakları üzerine getirdikleri değişiklikler içeren bir önerge imzalayarak, «saldırı teorisi»ni karar haline geçirtmeğe çalıştılar. Bunların önemli değişiklik önerilerinden birisi şuydu: Tez taslaklarında «işçi sınıfı çoğunluğunun» komünizm prensiplerine kazanılması yazılıydı. Değişiklik önergesi sahipleri ise bu terimdeki («**İşçi sınıfı çoğunluğu**» terimindeki) «**çoğunluk**» sözünü kaldırmak istiyorlardı. Yani bu maceracı «sollar» **işçi sınıfının azınlığını** kazanmakla «devrim yapabileceklerine» inanmaktaydılar. Gene önerge sahipleri, **birleşik işçi cephesi** taktiği öneren Almanya Birleşik Komünist Partisi (ABKP) nin ünlü mektubunu övücü sözlerin taslak metinlerinden çıkarılmasını istiyorlardı. Böylece «sollar» sadece işçi sınıfının azınlığı ile kolayca ulaşacaklarını zannettikleri bir sosyalist devrim havyalı peşindeydiler.

Bu değişiklik önergelerine karşı konuşan Lenin konuyla — **çoğunluk** sorunuyla — ilgili olarak, iktidarı ele geçirebilmek ve korumak için nüfusun mutlak çoğunluğunun şart olmayabileceğini, fakat gerekli olan şeyin sadece işçi sınıfının (sanayi

proletaryanın) çoğunluğunu değil, aynı zamanda kırlarda çalışan ve sömürülen emekçilerin de çoğunluğunu kazanmak olduğunu söyledi. (Lenin, C. 32, sf. 476) Lenin bu «sol» değişiklik önerilerinin Komünistleri kitlelerden tecrit edecek öneriler taşıdığını belirterek, olanca açıklığı ve kesinliğiyle şu noktayı ifade etti: «Şayet bu değişiklikler belirli bir eğilimi işaret ediyorlarsa, o zaman bu eğilime karşı ödünsüz bir mücadele zorunludur, aksi halde Komünizm ve Komünist Enternasyonal yok demektir.» (a.g.e., sf. 469).

Getirilen değişiklik önerileri «solcu» (goşist) budalalıktan başka birşey değildi ve Lenin bu zararlı, tehlikeli eğilime karşı katıksız bir mücadele vermek gerektiğini bildiği için şunları söylüyordu: «Şayet Kongre bu gibi yanlışlara, bu gibi 'solcu' bu-

dalıklara karşı en sert biçimde mücadele etmeyecekse, tüm hareket mahvolmuş demektir» (a.g.e., sf. 468)

Birleşik cephe taktığının önemi üzerinde duran Lenin, ABKP'nin Açık Mektubunu «işçi sınıfının çoğunluğunu kazanacak pratik bir yöntem için ilk hareket» ve «örnek bir siyasi adım» olarak niteledi. (a.g.e., sf. 470) (*)

Lenin'in Kongre'de goşizme karşı verdiği mücadele büyük bir destek ve etki kazandı. Clara Zetkin, Robert Minor (Ballister), Paul Vaillant-Couturier, Thomas Bell ve diğer birçok delegé Lenin'i vargüçleriyle desteklediler ve RKP (B) delegasyonu tarafından sunulan tezleri onayladıklarını açıkladılar; bu tezlerin uluslararası komünist hareketin deneyini ve durumunu özetlediğini, proletaryanın sınıf mücadelesini geliştirmeyeği ön-

(*) Yeri gelmişken çoğunluk konusyla ilgili şu eki de yapalım:

Lenin, Kongreden sonra Alman Komünistlerine yazdığı bir mektupta çoğunluk kavramını biçimsel olarak anlamamaları gerektiğini söyleyerek şunları diyordu: «1921 Temmuzunda Roma'da, tüm proletarya — sendikaların ve Serrati Merkezilerinin partisinin reformist proletaryası — faşistlere karşı Komünistlerin peşinden geldi, işte bu işçi sınıfının çoğunluğunu kendi yanımıza kazanmaktı.

«Gerçi bu onları kararlılıkla kazanmak değildi. Sadece kısmi, sadece anlık ve sadece yereldi. Ama gene de çoğunluğun kazanılmasıydı.» (Cilt 32, sf. 522)

Lenin, proletarya biçimsel olarak burjuva liderlerini ya da iki Buçukuncu Enternasyonal liderlerini izliyor, veya proletaryanın çoğunluğu yalpalıyor bile olsa, onları kazanmanın mümkün olduğunu yazıyordu. Aslıyan kitleleri

ortak mücadeleye çekebilmek ve onların, kendi öz deneyleriyle Komünistlerin politikalarına güven duymalarını ve bu politikanın doğruluğunu görerek Komünistlerin yanında saf tutumlarını sağlamaktı.)

Lenin Komünistlerin taktiklerinde esnek ve dikkatli olmaları gerektiğini söylerken bunun devrimci mücadeleyi inkâr anlamına gelmediğini, Parti içindeki oportünistlere ve reformistlere hoşgörü gösterilmemesini savunuyordu. «Gerçek komünizmin işareti» diyordu Lenin «oportünizmle ilişkiyi kesmektir. Ve biz bunu yapabilen Komünistlere karşı fazlasıyla içten ve açık oluruz ve halklığımızın verdiği cesaretle, onlara: 'Aptalca bir şey yapmayın, akıllı ve ustalıkla olun' deriz. Ama biz ancak oportünistlerle ilişkisini kesmiş Komünistlerle bu şekilde konuşuruz.» (a.g.e., sf. 464).

gördüğünü ve Komünist Partilere doğru yolu gösterdiğini dile getirdiler. «Solcu» (goşist) değişiklik önergesinin sahipleri bu görüşler karşısında Kongre Başkanlık Divanına (Presidyumuna) yazılı bir müracaatta bulunarak önergelerini geri aldıklarını ve taktiklerle ilgili tezlerin temel prensipleriyle görüşbirliği içinde bulduklarını söylediler. Böylece Lenin'in tezleri kongrede **oybirliği** ile karar haline geçirildi.

ÜÇÜNCÜ KONGRE TEZLERİ: BİRLEŞİK CEPHE TAKTİKLERİNİN İLK FORMÜLASYONU

Komintern Üçüncü Kongresinde Lenin başkanlığındaki RKP (B) delegasyonu tarafından sunulan ve oybirliğiyle geçen rapordaki tezler «**Dünya Durumu ve Görevlerimiz**» başlığını taşıyordu.

1917'den beri kapitalist dünyayı saran devrimci hareketin, ne dünya kapitalizmini ne de Avrupa kapitalizmini yıkamamış olduğunu, üstelik de Komintern'in kuruluşundan bu yana işçi sınıfının birçok muharebesinin kısmî yenilgilerle son bulduğunu belirten rapor şu noktayı vurguluyordu: «**Egemen sınıfların kendiliğinden gelme baskısı, büyük ölçüde şekilsiz yöntemleri ve amaçları ve de olağanüstü paniği ile belirlenen birinci savaş sonrası devrimci hareket dönemi esas olarak sona ermiş gözükmektedir. Burjuvazinin kendinde olan sınıfsal güveni artmış, kendi devlet kurumlarının dışı karşı tahkimatı (sağlamlığı) tartışmaya yer bırakmayacak biçimde güçlenmiştir. Şayet burjuvazinin komünizm karşısın-**

daki panikçi tutumu geçmemiş olsaydı, kendisi o ölçüde zayıflamış olacaktı. Kendi devlet aygıtlarının kudretiyle övünenler dahil olmak üzere bütün ülkelerdeki burjuva liderleri işçi kitlelerine karşı hem politik hem de ekonomik cepheden saldırıya geçmişlerdir.» (Belgelerle K.E., sf. 166).

Bu tahlilden yola çıkan Kongre, Komünist Partilerinin başlıca (güncel) görevinin «**proletaryanın verdiği nefsi müdafaa (kendini savunma) mücadelesini yönetmek, yaygınlaştırmak ve derinleştirmek; proletaryayı birliğe ulaştırmak ve gelişimlere bağlı olarak onu nihai mücadele düzeyine yükseltmek**» olduğunu belirtiyordu. (a.g.e., sf. 179). Böylece Kongre, Komünist hareketin siyasî hattını, kapitalizme karşı mücadele süreci içinde kitleleri birleştirmeyi amaçlamak, Komünistlerle kitleler arasındaki bağları güçlendirmek ve proletaryanın çoğunluğunu, çalışan ve sömürülen halkın çoğunluğunu komünizme kazanmak olarak çiziyordu.

Taktiklere değgin tezler şu noktayı vurgulamaktaydı: «**Batı Avrupa ve Amerika'daki gerçeklik, işçilerin sendikalarda ve siyasî partilerde örgütlü olduğudur, bu nedenle, oralarında spontane hareketlerle karşılaşılması çok enderdir; Komünist Partileri, sendikalar üzerindeki nüfuzlarını güçlendirip, proletaryaya dayanan diğer partiler üzerindeki etkilerini arttırarak, proletaryanın acil çıkarları için ortak bir mücadeleyi başlatmalıdır.**» (a.g.e., sf. 193).

Emekçilerin güncel çıkarlarının savunulmasını küçümseyen Solcu (goşist) görüşlere karşı uyarıda bulunan Kongre, «**kısmi mücadeleyi re-**

formizm olarak suçlayan her davranış devrimci eylemin hayati, acil sorunlarını kavramak yetersizliğinin bir sonucudur» diyordu. (a.g.e., sf. 191).

[Kongreden sonra Komintern Yürütme Komitesi emekçilerin günlük çıkarlarını savunmanın önemini dile getiren ve aynı zamanda bütün ülkelerin işçilerine seslenen bir bildiri yayınladı. Bu belgede üye partiler için, Komintern Yürütme Komitesi şu talimatı veriyordu:

«Burjuvaziye karşı proletaryanın birleşik bir cephesini oluşturmak ve burjuvazinin varlığını sürdürmesini kolaylaştıran proletarya bölünmüşlüğüne son vermek için biricik yol işçi yığınlarının basit acil talepleri için verilen mücadeleden geçer... **Hareketlenmekte olan işçi yığınlarının öncüsü olun, onların kalbi ve beyni olun... Öncü olmak demek: kitlelerin en kararlı ve en sorumlu kesimleri olarak kitlelerin önünde yürümek demektir.** Komünist Partilerin bu şekilde öncü olmaları, sadece onların birleşik proletarya cephesini kurmalarını sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda düşmana karşı zaferi mümkün kılacaktır.» (Üçüncü Komintern Kongresi Tezleri ve Kararları, sf. 93-94.)

Kongre, işçi sınıfı partilerine proletaryanın birleşik eylemini gerçekleştirmek görevini verirken, sadece işçilerin değil, köylü yığınlarının, kent küçük burjuvazisinin ve — beyaz yakalı emekçiler ve aydınlar diye tabir olunan — diğer orta tabakaların geniş kesimlerinin de demokratik eylemler yoluyla desteklerinin kazanılması gereğine dikkati çekiyordu.

Kongreden geçen bütün kararlar Komünistlerin işçi sınıfının öncü-

lüğüne elde etmek zorunda olduklarını söyleyen Lenin'in görüşleriyle tam bir uyum halindeydi. Komünist Partilerin örgütlenme görevleri konusunda Kongre tezleri şunları söylüyordu:

«Komünistler, **işçi sınıfının en basit mücadelelerine ve hareketlerine bile katılmalı ve işçilerle kapitalistler arasında iş saatleri, ücretler, çalışma koşulları vb. gibi konularda çıkan tüm ihtilaflarda işçilerin davasını savunmalıdırlar.** Komünistler ayrıca işçilerin yaşamlarıyla ilgili özgül sorunları yakından incelemek, işçilerin bu sorunları kavramalarına yardımcı olmak, onların dikkatlerini en önemli noktalara çekmek, onların taleplerini tam ve pratik olarak formüleştirmelerine yardım etmek, işçiler arasında dayanışma duygusunu güçlendirmeye çalışmak, onların hepsinin ortak çıkarlara sahip bulunduğunu ve bir ülkedeki işçi sınıfının, dünya çapındaki proletarya ordusunun bir parçasını meydana getirdiğini, onlara kavratmak zorundadırlar.» (Belgelerle Komünist Enternasyonal...sf. 208).

Devrimci öncünün (parti'nin) birliğini, işçi sınıfı birliğinin ve birleşik işçi cephesinin bir önşartı ve vazgeçilmez bir koşulu olarak gören Kongre, her komünistin en yüce görevinin, Komünist Partilerin Marksist - Leninist temeller üzerindeki birliği için çalışmak olduğunu vurguladı.

Birleşik Cephe çabalarının bu partiler için ne kadar önemli olduğunu, Kongrenin şu sözlerinde daha iyi anlaşılmaktadır: «**Ortak birleşik cepheyi zayıflatacak veya tahrip edecek herhangi bir tutum, en kötü disiplin ihlalidir ve devrimci mücade-**

le'deki en kötü yanlışlıktır.» (a.g.e., sf. 222).

Böylece Komintern, Lenin'in öncülüğünde işçi sınıfı mücadelesinin deneyini özetleyerek, uluslararası komünist hareketin tarihinde yeni bir evreyi başlatıyordu: bu birleşik proletarya cephesi'nin kurulması mücadelesiydi.

Kongre sonrasında Lenin Alman, Polonyalı, Çekoslovak, Macar ve İtalyan delegasyonlarına şöyle diyordu:

«Şimdi hepiniz yurdunuza döneceksiniz ve işçilere 'artık biz Üçüncü Kongre öncesinde olduğumuzdan daha makuluz' diyeceksiniz. söyleyeceksiniz. Bundan çekinmeyiniz ve onlara deyiniz ki, biz hata yaptık, şimdi ise daha dikkatli davranmak istiyoruz; böyle yapmakla kitlelerin sosyal-Demokrat veya Bağımsız Sosyal-Demokrat partilerden koparılıp yanımıza kazanılması mümkün olacaktır, o kitleler ki, bütün olayların akışıyla ve objektif olarak bize doğru itilmektedir ama bizden korkmaktadırlar...»

«Şimdi tek stratejimiz daha güçlü olmaktadır, aynı zamanda daha zeki, daha makul, 'daha oportünist'; işte kitlelere söylememiz gereken budur. Ama makul olmamız sayesinde kitleleri bir kez kazandık mı, kelimenin en katı anlamında saldırı taktiğine geçeceğizdir.» (Lenin, **Bütün Eserleri**, C. 42, sf. 324, 326).

Üçüncü Kongre'de kabul edilen birleşik cephe taktikleri vakit kaybetmeksizin hayata geçirilmeliydi. Bu çalışmaların bir parçası olarak Komünistlerin sendikalarda, kooperatiflerde çok çalışmaları, ayrıca kadınlar ve genç insanlar arasında da yoğun çabalar göstermeleri gerekiyordu. Kongreyi izleyen günlerde,

1921 temmuzunda **Sendikalar ve Üretici Birlikleri Birinci Uluslararası Kongresi** Moskova'da toplandı ve Emekçi Birlikleri Kızıl Enternasyonalinin kurulduğunu ilân etti. Bu örgütün kısa adı **Profintern** idi. Profintern, proletaryanın sınıf mücadelesi ilkeleri temeli üzerinde sendikal hareketin birliğini onarmak ve güçlendirmek, geliştirmek doğrultusunda atılmış önemli ve enerjik bir adım oldu.

Kongrenin öngördüğü birleşik proletarya cephesi çalışmaları hiç kuşkusuz bundan ibaret değildi. Lenin ve tüm Leninistler başta, Komintern Yürütme Komitesi olmak üzere, sözkonusu taktiğin uygulanması için olağanüstü çaba göstermeğe başladılar. Lenin 28 Temmuz 1921'de durumu şu kısa sözlerle özetliyordu:

«Lohnabbau, vb.'ye karşı mücadelede (hem SDP hem de USP-Leute'yi kapsayan) **bütün** işçilerin birleştirilmesi dalgası vardır. Hiç kuşkusuz Zetkin, **kapitalistlere karşı mücadelede** bu birleşmeyi **desteklemeleri** gerektiğini söylerken **çok haklıydı**. Eğer 'Sollar' buna karşı çıkarlarsa, bunun nedenini onlara göstermek gerek.» (1) (Lenin, **Bütün Eserleri**, Cilt 45, sf. 232).

Üçüncü Kongreden sonra giderek artan sayıda emekçi birleşik eylem hareketine katılmağa başladı. Toplantı, miting ve yürüyüşlerde, ya da basında işçiler proletarya örgütlerinin birleşik cephesini istediklerini dile getiriyorlardı. Buna rağmen birlik sorunu kolay başarılabilen bir şey değildi. Ortak düşmanın saldırısı karşısında proletarya yığınlarının birleşme konusundaki objektif ihtiyacı, işçi sınıfı içindeki derin bölünmeyle gölgelenmekteydi. Bu bölünme o de-

reçeye varmıştı ki, bir işçi örgütünün üyeleri, diğer işçi örgütlerindeki üyelere omuz omuza mücadele edecekleri sınıf yoldaşları olarak bakmıyorlardı. Sosyal-Demokrat ihanet işçilerin arasında köklü bir bölünmeye yol açmış ve Komünist işçilerle Sosyal-Demokrat işçilerin ortak mücadele üzere biraraya gelmelerinin önüne büyük engeller çıkarmıştı.

Bu bölünmüşlük olgusu, Sosyal Demokratların Komünistlerle işbirliği yapmak diye bir sorunları olamayacağı ileri süren Sağ-reformist liderlerin hayli işine yarıyordu; bu liderler, Komünistlerin birleşik cephe sloganını demagojik bir bahane olarak kullandıklarını ileri sürerek, Sosyal Demokrat işçilere birleşik cephe aleyhinde propaganda yapmaktaydılar.

İkinci Enternasyonal liderleri İki Buçukuncu Enternasyonal ile anlaşip birleşmeğe hazır olduklarını açıklayarak Komünistlerle işbirliği yapmağı kesin olarak reddettiler. Buna karşılık, İki Buçukuncu Enternasyonal liderleri, daha esnek davranıyorlar ve her üç Enternasyonalin de biraraya gelerek görüşmeleri gerektiğini belirtiyorlardı; ama İki buçukuncu Enternasyonalciler birleşik cephenin reformist temeller üzerine kurulmasını arzulamaktaydılar.

Komintern Yürütme Komitesi 1 Ağustos 1921 tarihli Çağrı'sında Sağ-Merkezci liderlerin birlik kelimesiyle oynamalarını eleştirdi ve işçi yığınlarının birlik sloganını «proletaryanın

etkili bir birliği için sağlıklı bir isteğin ifadesi» olarak niteledi.

BİRLEŞİK CEPHE TAKTİĞİNİN YANLIŞ YORUMLARI

Birleşik Cephe taktiği konusunda Komintern'in ve Lenin'in gösterdiği çabalara rağmen bu taktiğin bütün üye partiler ya da partililer tarafından doğru kavranmasında büyük güçlükler çıkıyordu. Birleşik Cephe sloganı, tüm üye partilerce benimsenmişti ama bu konuda iki temel yanlış algılama göze çarpmaktaydı.

Bunlardan birinci eğilim, birleşik cephe sloganına getirilen sekte yorumdu. Komünist Partilerin ve Komünistlerin bir kısmı birleşik cephe sloganını işçilerin Komünist Partiler etrafında birleşmesi olarak yorumluyorlardı. Bu eğilimi taşıyanlara birleşik cephe taktiğinin bu olmadığı, bu taktiğin, sadece farklı işçi örgütlerinin belirli ortak hedefler etrafında ortak mücadele yürütmek üzere biraraya gelmeleri anlamına geldiğini kavratmak gerekiyordu. Birleşik cephe taktiğinin başarıyla uygulanması, yani ayrı işçi örgütlerinin özgül somut talepler etrafında biraraya gelmesi, aslında Komünistlerin öncü rolünün gerçekleşmesi veya güçlenmesini de getirecekti; çünkü reformist örgütlere üye işçiler böyle bir ortak harekete katıldıkları takdirde, anti-komünist demagojilerin ve propagandanın etkisi azalacak ve işçiler pratik içinde kimin ne derece kendilerinden yana olduğunu, kendi gerçek sınıf çıkarlarının hangi siyasi eğilimde temsil edildiğini kavrayabilecekler ve böylece reformist liderlerin peşinden koparak, Komünist Par-

(1) Bu alıntıda; *Lohnabbau*: Ücret indirimi, parantez içindeki kısaltma ise Sosyal Demokrat ve Bağımsız Sosyal Demokrat Parti üyeleri anlamına geliyor.

ti'leri izlemeğe başlayacaklar, Komünistler sosyal demokrasinin ve burjuvazinin şartlandırması altındaki geniş işçi yığınları üzerinde olumlu etkiler yaratabileceklerdi.

Birleşik Cephe taktiğinin sol sekte yorumlarından birisi de, bu taktiği Komünistlerin sadece sendikalarda, — tüm sendikalarda — çalışmalarını gereğine indirgeyerek Komünistlerle Sosyal Demokratların işbirliği yapabilme imkânlarını reddeden eğilim şeklinde kendisini göstermekteydi. Gerçi Lenin, «Sollar»a karşı ideolojik mücadele verirken, onların sarı sendikalarda çalışmayı reddeden tutumlarını eleştirmiş ve «**Sol Kanat Komünizmi...**» kitabında «**en gerici sendikalarda bile çalışmak**» gereğine işaret etmişti, ama, bu ilkenin konulması birleşik cephe taktiğinin böylesine kısır bir düzeyde anlaşılması demek değildi. Lenin'in en gerici sendikalarda bile çalışmak üzerine söylediği sözler, Komünistlerin esasen yapmaları gereken kendi bağımsız ve güncel (olağan) siyasî çalışmalarından birisiydi. Böyle bir çaba, işçi sınıfının bağımsız politik çizgisinin zaten normal görevlerinden birisiydi. Yani bir taktik sorun değildi. Oysa, birleşik cephe taktiği ise saldıran burjuvaziye karşı, işçi sınıfının hiç değilse somut sorunlar etrafında ortak bir mücadele platformu kurmasını, ortak düşmana karşı tüm işçi örgütlerinin bir cephe halinde mücadele etmesini öngören bir tutumdur. Birleşik cephe taktiğini, Komünistlerin en gerici sendikalarda bile çalışmasına indirgemek, aslında işçilerin Komünist Partisi etrafında bütünleşmelerini öneren, yani cephe ve güçbirliği politikasını reddeden bütün işçilerin bir anda Komünist ol-

masını bekleyen, Komünist olmayan işçilere kızıp «onlarsız da olur» mantığı güden, cephe meselesini de Komünist partisinin tek başına yürütmesine indirgeyen eski «sol» hastalığın yeni bir yansımasıydı.

Birleşik cephe sloganının sekte yorumuna karşılık, bu taktiğin sağ eğilimleri güçlendirecek yorumları da vardı. Sosyal Demokrat görüşlerden gereğinde arınmış bazı Komünist Partilerinde de bu taktik, Komünistlerle Sosyal demokratlar arasındaki temel ayrılıkların kalkmakta olduğu illüzyonlarını uyandırdı; bu gibi -sağ- eğilimler işçi sınıfının birliği adına devrimin çıkarlarını bir tarafa koymağı ve Sosyal Demokrasi ile temel noktalarda anlaşmağı öneriyorlardı. Birlik adına ve işçilerin geçici birtakım demokratik hakları uğruna işçi sınıfının bağımsız çizgisinden taviz veren, Komünist Partilerini Sosyal Demokrasinin ve onların reformist liderlerinin kuyruğuna takan, sosyal demokrasi ile temel ittifaklar yaparak oportünizm güden, işçi sınıfının stratejik hedefini, İKTİDAR hedefini hasıraltı eden, kısacası bir yandan sosyal demokrasi kuyrukçuluğu yapıp, bilimsel sosyalizmden temel tavizler verirken, öte yandan sosyal demokrasinin işçi sınıfı içinde kökleşmesine, güçlenmesine yardım eden, proletaryanın temel çıkarlarını sosyal demokrasinin zaferine, hatta işçi sınıfının iktidarını ve böylece sosyal demokrasinin yardımına bağlayarak, sosyal demokrasiden «çok şeyler» umarak, kendisi de bir bakıma «sosyal - demokratlaşan» bu sağ eğilime karşı da ciddi bir ideolojik mücadele vermek, Komintern yönetiminin göreviydi. Komintern yönetimi bir yandan «Sollar»a (sol sapma-

ya) karşı mücadele verirken, öte yandan karşısına çıkan ve birleşik cephe taktiğini sağa kaydırarak Sosyal Demokrasinin güçlenmesi tehlikesini beraberinde getiren Sağ-oportünizme karşı da mücadele yürütmek zorundaydı. Bu sağ sapma eğilim daha çok, üyelerinin çoğunluğunu eski Sosyal Demokrat parti üyelerinin oluşturduğu partiler için söz konusuydu.

Böylece Komintern yönetimi sol-sektarizme ve sağ oportünizme karşı kararlı bir mücadele sürdürerek, birleşik cephe taktiğini başarıyla ve ustalıkla uygulamak gibi çok zor bir görev düşüyordu.

ULUSLARARASI DAYANIŞMA ÇAĞRILARI VE SOSYAL DEMOKRASİNİN KAYITSIZLIĞI

Birleşik cephe sloganı, başlıca Komintern'in ulusal müfrezelerinin (Komünist Partilerin) tek tek kendi ülkelerinde kuracakları birleşik işçi cephelerini öngörmekteydi, ama işçi sınıfının birliği sorunu sadece ulusal düzeylerde ele alınamazdı. Proletaryanın birliği sorunu, ilk gündenbergi olduğu gibi uluslararası birlik gibi temel görevi de elbette içeriyordu. Proletaryanın uluslararası birlik ve dayanışmasını güçlendirmek, geliştirmek zorunluydu.

Üçüncü Kongreyi izleyen aylarda işçi sınıfının uluslararası dayanışması konusunda bazı önemli olaylar ve çağrılar oldu. Bunlardan en önemlisi hiç kuşkusuz Komintern Yürütme Komitesi'nin tüm dünya işçilerini Sovyet Rusya'ya yardıma çağıran duyurusuydu. İlk işçi devletini yık-

mak üzere emperyalistlerin dıştan yaptıkları müdahale, içteki gericilerin özlemleriyle birleşmiş ve bilindiği gibi Sovyet devleti bir iç savaş geçirmek zorunda kalmıştı. Bu iç savaş Sovyet Rusya'da ekonomik sarsıntılara ve açlığa yolaçmıştı. 30 Temmuz'da Komintern Yürütme Komitesinin yaptığı «Sovyetlere yardım çağrısını» Komünist Partilere gönderilen mektup izledi. Bu mektup, Komünist Partilerin kendi ülkelerinde böyle bir yardımı organize etmek için ulusal ve yerel komiteler kurmalarını; büyük kampanyalar açmalarını, bu kampanyaya komünist olsun olmasın bütün işçi örgütlerini katmağa çalışmalarını istiyor, fakat komünist olmayan işçileri böyle bir kampanyaya katmak uğruna Komünist ajtas-yondan vazgeçilmemesini hatırlatıyordu.

Açlık bölgelerine yardım için açılan kampanya pek çok ülkede 1921-22 yıllarının en önemli enternasyonalist eylemlerinden birisi oldu. Komintern bu eylemin, aynı zamanda birleşik cephe taktiğini uygulamak için değerlendirilmesini, işçilerin enternasyonalist bilincinin ve uluslararası dayanışma ruhunun güçlendirilmesini öngörüyordu. Bu uluslararası dayanışma kampanyası sırasında İkinci, İki Buçukuncu ve Amsterdam Enternasyonallerinin Sovyet Rusya'daki açlık felaketine karşı kayıtsız kaldıklarını da burada belirtmeliyiz.

Emekçilerin burjuva terörüne karşı verdikleri mücadelede Komintern, diğer uluslararası örgütlerle birleşik eylemi gerçekleştirememişti. Fakat bu olgu uluslararası dayanışma yolundaki uğraşlardan vazgeçmek için bir neden olamazdı. Nitekim, birkaç ay sonra, 19 Ekim'de

Komintern Yürütme Komitesi ve Profintern Yürütme Bürosu yeni bir çağrı yayınlamak için bütün ülkelerin işçi örgütlerinin Yugoslavya ve İspanya'daki gericiliğe karşı eyleme geçmelerini önerdi. Yapılan çağrıda İspanya ve Yugoslavya'da işçi sınıfı temsilcilerine karşı girişilen eşi görülmemiş katliama — siyasî eğilimi ne olursa olsun — bütün işçi örgütlerinin tepki göstermelerini istiyor ve Amsterdam Sendikalar Enternasyonalinin proletaryanın böyle bir uluslararası eylemini örgütlemek üzere Komintern'le görüşmesini, işbirliği yapmasını ve mücadele biçimlerinin yöntemlerinin ortaklaşa saptanmasını öneriyordu.

Komintern Yürütmesi ve Profintern Yürütme Bürosu bir ay sonra çağrısını tekrarlayarak Amsterdam Enternasyonalinin yürütmesini gericiliğe karşı ortak eyleme katılmağa davet etti. Ama bu çağrılar hep yanıtız kaldı.

Komintern merkezinin uluslararası dayanışma ve ortak mücadele çağrılarına, kampanya önerilerine sosyal demokratlar katılmazlarken, bu çabalar Komünist Partiler tarafından aktif ve büyük destek gördü. Komünist Partiler bir yandan kendi ülkelerinde ulusal düzeyde birleşik işçi cephelerini oluşturmağa çalışırlarken, öte yandan enternasyonalizmi güçlendirmeğe çalışıyorlar, Komintern'in başlattığı uluslararası proletarya dayanışması çabalarına var güçleriyle katılıyorlardı.

BİRLEŞİK CEPHE ÇALIŞMALARINDA BAZI ADIMLAR

Üçüncü Kongrenin aldığı karar doğrultusunda caba gösteren Ko-

münist Partiler, bu kararı hayata geçirmek için çeşitli yolları deniyorlardı. Bunlara bir iki örnek vermek isteriz. Ekim ayında **Almanya Komünist Partisi** ekonomik ve demokratik talepleri içeren özlü bir program hazırlayıp diğer İşçi Partilerine ve sendikalara gönderdi. Bir ay geçmeden sendika yönetimleri, tabandan gelen baskılarla, halkın ekonomik çıkarlarını savunan «**10 İstek**» adlı bir belge yayınladılar. Almanya Komünist Partisi bu istekleri aktif olarak destekledi, birleşik eylemin önemi halka izah edildi, yayınlanan programlar tahlil edildi, kitleleri birleştirme yolları gösterildi... ilh...

Birleşik Cephe için verilen pratik mücadele Komünistlerin önüne bazı ciddi teorik sorunlar koyuyordu. Örneğin Almanya Komünist Partisi, şayet Sosyal Demokratlarla bir koalisyon kabinesi kurmak imkânıyla karşılaştığında ne yapmak gerektiğini düşünüyordu. Komünistler böyle bir kabineye girmeliymiydiler? Almanya Komünist Partisi, Komintern Yürütme Komitesinin yardımıyla bu soruya açık bir cevap getirdi: Komünist Parti, kitlelerin somut taleplerine cevap verebilecek bir sosyal demokrat hükümeti destekleyecek, ve belli koşullarda ona katılmağa da hazır olacaktı.

Birleşik Cephe için etkili bir kampanya başlatan partilerden birisi de Çekoslovakya Komünist Partisi idi. ÇSKP, burjuvaziye karşı işçilerin, ulusal ve siyasal ayırım gözetmeksizin birleşmeleri çağrısını yapıyordu. Böyle bir birleşik eylemin başlıca sloganları, hayat pahalılığına, ücret düşüşüne, işçilerin işten çıkarılmalarına, karşı ve sosyal sigorta ve sosyalizasyon için, vurgunculuk

ve karaborsanın önlenmesi için Verilecek mücadelelerin sloganları olabildi...

Aralık başında RKP (B) Merkez Komitesi Politbürosu Lenin'in yazdığı bir karar suretini kabul etti. Buna göre, «**Komintern'e bağlı bazı Komünist Partilerin, İkinci Enternasyonale bağlı işçilerle ortak eylem çizgisi kurmak yolundaki önerileri**» uygun karşılanıyordu. (Lenin, **Bütün Eserleri**, C. 42, sf. 367).

Lenin bunu söylerken, Bolşeviklerin Menşeviklerle olan tecrübelerinden örnek getiriyor ve Bolşeviklerin **reformizme karşı mücadeleyi yavaşlatmaksızın**, zamanı gelince Menşeviklerle anlaşmaya varabildiğini anlatıyordu. Lenin böyle bir anlaşmanın «sadece mücadelenin değişmesi sonucunda olmadığını, aynı zamanda tabandan gelen baskının» bir sonucu olduğunu, çünkü işçilerin «**kendi öz tecrübeleriyle denemede bulunmak istediklerini**» söylüyordu. (a.g.e., sf. 368). Lenin'in bu hatırlatması gerçekten önemlidir. Çünkü, hem Leninist birleşik işçi cephesi taktiklerini oportünizmle ve sağ eğilimle suçlayan «Sollar»a karşı verilmiş bir cevaptır, hem de birleşik cepheyi, sosyal demokrat kuyrukçuluğuna dönüştüren ve sosyal demokrasiyi eleştiri yoluyla incitmekten korkan, birleşik cepheyi, ideolojiden ve ideolojik bağımsızlıktan taviz vermek diye anlayan kuyrukçulara ve sağ eğilimlere yöneltilmiş kesin bir uyarıdır.

Komintern Yürütmesi'nin aynı ay içinde aldığı kararları içeren tezler, «İkinci, İkibuçukuncu ve Amsterdam Enternasyonallerine üye olan veya Anarko - Sendikalist örgütleri Destekleyen İşçilere Karşı Benimsenecek Tutum ve Birleşik İşçi Cephesi

Üzerine» başlığını taşıyordu.

Birleşik işçi cephesi taktiği ve sosyal demokratlara takınılacak tavır konusunda önemli tarihsel belgelerden birisi olduğu için bu dökümandan kısaca sözetmek istiyoruz.

Sözkonusu belgede birleşik işçi cephesi taktikleri anlatılıyor, böyle bir birleşik cepheyi oluşturmak için gerekli ilkeler, başvurulacak yöntemler ve yollar ayrıntılı olarak ele alınıyordu. Bu taktiklerin sosyalist devrimin zaferine kadar geçecek süre için geçerli olduğunu vurgulayan belge, önerilen tezlerin her ülkenin özgül koşullarında somutlaştırılması gerektiğini belirtiyordu. Tezler, İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonallere bağlı partilerle birleşik cephe çerçevesinde işbirliği yapılırken, her Komünist Partisi'nin mutlak bağımsızlığının zorunlu olduğunu kesin bir dille vurgulayarak, bunun tersini yapan Komünistleri eleştiriyordu. Birleşik cephe için sosyal demokratlarla şu veya bu şekilde bir anlaşmaya, ortak çalışmaya giren Komünist Partiler için bağımsızlığın titizlikle korunması birincil ve vazgeçilmez ilke olmalıydı. «Kapitalist cepheye karşı yönelmiş her pratik eylemde işçi örgütlerinin azami birliğini öngören sloganı desteklemek Komünistlerin, işçi sınıfının çıkarlarını bir bütün olarak en kararlı şekilde ancak kendilerinin savunduğu yolundaki görüşleri hiçbir şart altında reddetmeleri demek değildir» diyen (2) ve bu nokta üzerinde ısrarla duran Komintern Yürütme Komitesi, birleşik cepheyi reformistlerle ideolojik uzlaşma olarak alınması ve sosyal demokrat partilerle ilkesiz bir blok oluşturarak onun içinde erime eğilimlerine kesin bir şekilde karşı çıkıyordu. Birleşik cepheyi oluş-

ürmek için gösterilecek esneklikle devrimci politikanın savunulması birleştirilmeliydi. (3)

1922'nin Ocak ayı başında birleşik cephe tezlerini emekçiler arasında yaygınlaştırabilmek amacıyla Komintern Yürütmesi ve Profintern Yürütme Bürosu «**Birleşik Proletarya Cephesi**» başlıklı bir çağrı yayınladılar. Bu çağrıda «**uluslararası proletaryanın bütün güçlerinin birleştirilmesi**» öngörülüyor ve «proletaryanın acil gereksinimleri için ortak mücadele vermeği istedikleri müddetçe, aralarındaki ayırmalara bakılmaksızın», tüm işçi partilerinin bu cephede yer alabilecekleri belirtiliyordu.

Çağrının önesürdüğü somut mücadele sloganları, ücret düşmelerine, işsizliğe, silahlanma yarışına, yeni bir emperyalist savaş hazırlığına, Alman halkının İtilaf (Entente) Devletleri tarafından soyulmasına karşı ve işçilerin üretimin denetiminde söz sahibi olmaları, Sovyet Rusya'nın savunulması için verilecek mücadeleleri kapsamaktaydı.

Komintern Yürütmesi Komünist Partilere birer mektup göndererek bu taktiklerin ve yöntemlerin uygulanmasını istedi. Gene aynı ay Komintern merkezinin Almanya Komünist Partisi'ne gönderdiği mektupta birleşik cephenin nasıl kurulacağı yolundaki bazı tartışmalara açıklık getiriliyordu. O sıralarda birleşik cephenin yukarıdan — yani partilerin anlaşmaları sonucunda — kurulmasını isteyen eğilimle, böyle bir cephenin

tabandan, yani işçilerin yoğun kolektif eylemlerini ve mücadelesini hızlandırarak oluşturulmasını öngören eğilim birbiriyle tartışıyorlardı. Komintern'in sözkonusu mektubunda birleşik cephenin yukarıdan mı, yoksa aşağıdan mı kurulacağı yolundaki tartışmalar «salt doktrincilikten ibaret» olarak nitelendi ve bu konuda öz bakımından şu görüşler dile getirildi: Kuşkusuz ki, tabandaki yığınların yani fabrikalarda çalışan işçilerin katılmadığı bir birlik düşünülemezdi. Esasen birleşik cephenin de amacı işçi yığınlarını birleştirebilmek ve bütünleştirebilmektir. Ayrıca mücadelenin başarıya ulaşabilmesi ve işçilerin taleplerinin gerçekleştirilmesi ancak böyle ortak eylemlere bağlıydı. Hatta çözümün parlamentodan geçtiği durumlar için bile yığınların mücadelesi zorunluydu. Ama öte yandan işçi yığınlarını yönlendirici durumda olan örgütleri karşıya olarak böyle bir cephe gerçekleştirilemezdi. Bazı yönlendirici örgütler işçilerin bu mücadelesini engelleyebilirlerdi. Sözkonusu örgütlerin birleşik cepheye karşı çıkmaları, onu sabote etmekten vazgeçmeleri durumunda böyle bir cephe oluşabilecekti. Bu nedenle Sosyal Demokrat liderleri böyle bir cepheye zorlamak gerekliydi. Kitleler Komünistlerin herşeye rağmen, Sosyal Demokratların tüm olumsuzluklarına ve suçlarına rağmen Sosyal Demokrat liderlerle konferans masasına oturmağa hazır olduklarını görmeliydiler; böyle bir davranış, sosyal demokratların birleşik cephenin önüne dikmeğe hazırlandıkları engellerin aşılmasını kolaylaştırıcaktı. (4).

(2) Leninizm ve Dünya Devrimci işçi sınıfı hareketi, Mos. 1971, 1976, sf. 191.

(3) a.g.e., sf. 192.

(4) a.g.e., sf. 193.

ULUSLARARASI SOSYALİST KONFERANS ÇALIŞMALARI

1922 yılının başında üç ayrı enternasyonalin ortak bir konferansta masa başına gelmesi yolunda çalışmalar yapıyordu. Yazının önceki bölümlerinden de anlaşılacağı gibi o sıralarda siyasal platformda üç enternasyonal vardı. Bunlardan birisi Üçüncü Enternasyonal (Komintern) diğer ikisi ise İkinci ve İki Buçukuncu (sosyal demokrat eğilimli) Enternasyonallerdi. Sendikal planda ise Komintern'i izleyen Profintern'e karşılık, Sosyal Demokrat yolu izleyen Amsterdam Enternasyonalini bulunmaktaydı. (Komintern ayrıca işçi gençlik düzeyinde Komsomol örgütlerinin oluşturduğu Komünist Gençlik Enternasyonaline sahipti).

1922 yılı başında, Üçüncü, İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonallerin ortak bir konferans düzenlemeleri yolunda yapılan yoğun çalışmalar, birleşik işçi cephesinin ilkelerinin belirlenmesinde Komünist Partiler açısından önemli oldu.

Komintern'in birleşik proletarya cephesini oluşturmak konusunda gösterdiği yoğun uğraşlar ve yaptığı sürekli çağrılar ve işçilerin ortak eylem talepleri 1922 başlarında iki buçukuncu Enternasyonal liderleri üzerinde etkisini gösterdi. İki Buçukuncu Enternasyonal, Avrupa'daki ekonomik durumu ve gericiliğin saldırısı karşısında proletaryanın eylemi konusunu görüşmek üzere uluslararası bir konferans toplanmasını önerdi. Böylece Komintern ile İkinci ve İki-Buçukuncu Enternasyonal temsilcileri biraraya gelecektirdi.

Konu üzerinde titizlikle duran

Lenin, Komintern delegasyonunun bu konferansta hangi taktik çizgiyi izlemesi gerektiğini belirtti ve böyle bir konferansın yapılabilmesi için, katılan tarafların **tam eşitliğini görüşmelerin temel ilkesi** olarak koydu. Sosyal Demokrat liderlerin böyle bir konferansta Bolşeviklerin Menşeviklere karşı tutumu, Gürcistan sorunu vb... gibi konuları ele almak isteyeceklerini tahmin eden Lenin'e göre böyle bir durum ortaya çıktığı takdirde Komintern delegasyonu çok iyi bilmeliydi ki, İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonallerin liderleri, kendilerinin Basel manifestosu konusunda yaptıkları dönkeklığı burjuvazinin devrimci işçi sınıfı hareketini, ulusal kurtuluş hareketlerini ezmesi karşısında düştükleri zor durumu, benzeri ayıplarını örtbas etmek için bu gibi konuları konferans masasına getirmekteydiler. (Lenin, **Bütün Eserleri**, C. 42, sf. 393). Lenin, Komintern delegasyonunun bu görüşmelerden Komünistlerin politikasını uygulamak bakımından ve kitlelere bu politikanın sağlam bir nedene dayandığını göstermek açısından azami derecede yararlanması gerektiğini belirterek sözlerine şöyle devam ediyordu: **«Şu gerçeği resmen açıklamak fırsatını bulmalıyız ki, bizim gözümüzde İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonaller, karşı-devrimci dünya burjuvazisinin safiarında yer alan tutarsız ve kaypak bir bloktan başka bir şey değildir; ama buna rağmen biz, kitleler açısından pratikte doğrudan eylem birliği imkânını değerlendirebilmek ve İkinci, İki-Buçukuncu Enternasyonallerin siyasal hatasını sergilemek için birleşik cephe konusundaki bir toplantıya katılmağı kabul ediyoruz.»** (a.g.e., sf. 394).

Bu önemli konferans için Şubatın son haftasında Komintern Yürütme Komitesi genişletilmiş plenumu toplantıya çağırıldı. İtalyan ve İspanyol delegeleriyle, Fransız delegelerinin çoğu bu plenumda birleşik cephe taktiklerine karşı çıktılar. Lenin ise, farklı siyasî eğilimlerin temel ayrılıklarına rağmen birleşik cephenin zorunlu olduğunu, sınıf bilincine varmış işçilerin zaten bu siyasî farklılıkları pek iyi bildiklerini, ama büyük işçi çoğunluğunun pratik konular etrafında birleşerek ortak eylem koymasının acil bir görev olduğunu belirterek birleşik cephe taktiğinin doğruluğunu savunmaktaydı. (a.g.e., sf. 400). Lenin Plenum'da geçen karar taslakları hakkında yazdığı yazıda bu noktaları belirttikten sonra sözlerine şöyle devam ediyordu:

«Birleşik cephe taktiğinin amacı ve anlamı İkinci ve İki-Buçukuncu Enternasyonal liderlerine ortak eylem için sürekli çağrılarda bulunmak pahasına bile olsa, daha çok ve daha çok işçi kitlesini sermayeye karşı mücadeleye çekebilmektedir.» (a.g.e., sf. 411).

Komintern yürütme plenumu, bu uluslararası konferansa katılmağa ve tüm sendikaların ulusal ve uluslararası üst kuruluşlarının da konferansa çağırılmasını önermeğe karar verdi.

Bu konferans konusunda Komintern işçilerin birleşik eylemini kurmak için samimi niyetler taşıırken, İkinci Enternasyonalin amaçları başkaydı. Nitekim daha sonra da konferans sırasında görüldüğü gibi, İkinci Enternasyonal, Sovyet hükümeti üzerine baskı yapmak istiyordu ve gerçekten de birleşik cephe çabalarını boşa çıkartmak için elinden ge-

len herşeyi yapıyordu. Öneri sahibi İki Buçukuncu Enternasyonal de bunun farkındaydı. Nitekim İki Buçukuncu Enternasyonalin liderlerinden Arthur Crispen, Konferans sırasında yazdığı bir yazıda İkinci Enternasyonalin başını çeken «Sağ Sosyalistlerin», proletaryanın sınıf birliği için böyle bir sosyalist dünya konferansını gerçekte istemediğini ve yer yer kendi partilerinin veya üyelerinin de yer aldığı burjuva hükümetlerine karşı mücadele çağrısı yapamayacağını belirterek, Sağ sosyalist liderler için bu konferansla ilgili olarak asıl önemli olan şeyin entrika çevirerek, kendisi dışındakileri suçlama vesilesi edinmek, sosyalist dünya konferansını başkaları sabote etmiş gibi göstermek olduğunu belirtti. Crispen'e göre, İkinci Enternasyonalin «Sağ Sosyalist» liderleri böyle bir konferans önerisini doğrudan reddedemezlerdi, çünkü böyle bir durumda kendilerini destekleyen işçiler üzerinde kötü izlenim yaratmış olurlardı ve bu enternasyonale bağlı olan güçler düşünmeğe ve gerçekleri görmeğe başlardı. Bu gerçeği bilen İkinci Enternasyonal liderleri konferansı kabul etmiş gözükerek, her üç enternasyonalin merkez delegasyonlarının biraraya gelmesinde kendi açılarından yarar görmüşlerdi. Böylece Sağ Sosyalistler konferansı çeşitli entrikalarla çıkmağa sokacaklar ve Komünistlerle hiçbir ortak eylemin mümkün olamayacağını ispatlamak üzere suçu Komünistlerin üzerine yıkmaya çalışacaklardı. (5)

Görüldüğü gibi sadece Komintern değil, aynı zamanda İkinci Enternasyonale yakın olan İki Buçu-

(5) a.g.e., sf. 196.

kuncu Enternasyonal de «Sağ Sosyalist» lerin samimiyetsizliğinin ve sahtekârlığının farkındaydı.

İki Buçukuncu Enternasyonalin bir dünya konferansı konusunda yaptığı çağrıya cevap veren İkinci Enternasyonal, Komintern'in böyle bir konferansa katılması için birtakım «şartlar» ileri sürmüştü. Bunlardan birincisi, Komünistlerin sendikalarda hücre kurmaktan vazgeçmesiydi. Diğer «Şart» ise — kendi deyimleriyle — Gürcistan'a «kendi kaderini tayin hakkının» verilmesiydi. (Bilindiği gibi Gürcistan'daki Menşevik iktidar devrilmiş, yerine Bolşevikler gelmişlerdi, Menşevizme ve yani Sovyetlerin öncüsü Bolşeviklerin baş düşmanlarına yakın sempati duyan Emperyalist burjuvazi bu durumu Gürcistan'ın içişlerine müdahale olarak sayıyor ve Menşevik iktidarını bu ülkede yeniden kurabilmek umuduyla kopardığı yaygarayı «Gürcistan'ın kendi kaderini tayin etmesi» demagogisi ardına saklıyordu. İşte İkinci Enternasyonalciler de emperyalist burjuvazinin bu anti - Bolşevik ve anti - Sovyet propagandasının bir aracı olarak meseleyi böyle dünya sosyalist konferansını sabote etmek için Makyavelist bir bahane olarak kullanıyordu. İkinci Enternasyonalcilerin ileri sürdükleri şartlar bundan da ibaret değildi. «Sağ sosyalist» liderler aynı zamanda Sovyet Rusya'da tutuklu bulunan karşı - devrimci terörist eylem suçlusu Sosyalist - Devrimciler'in saliverilmesini istiyordu. Bilindiği gibi eski dönemlerin keskin devrimcileri olan Sosyalist Devrimciler, giderek kulaklara, zengin köylülere hizmet eden karşı-devrimci bir parti haline dönüşmüşler, proletaryanın sınıf düşmanları arasına katıl-

mışlar, Kerenski kabinesinde görev almışlar ve nihayet Sovyet iktidarı kurulduktan sonra bir zamanlar otokraziye ve Çara kullanmış oldukları tedhiş yöntemlerini, bu kez dünyanın ilk işçi devletine, muzaffer proletaryanın o zamanki biricik diktatörlüğüne karşı uygulamaya girişmişlerdi. Sosyalist - Devrimci (siz bunu **karşı-devrimci** diye okuyunuz) eylemler burada da durmamış, halk düşmanı teröristler, emperyalizmin kışkırttığı anti-Sovyet gerici isyanda önemli roller alıp, Danikin ve Vranggel ordularının sadık ve gözüpek neferleri olarak Sovyet iktidarına, yani Sovyet işçi sınıfına ve halklarına karşı dövüşmüşlerdi... İşte İkinci Enternasyonalciler, bu karşı-devrimci teröristlerden tutuklu bulunanların saliverilmesini, dünya sosyalist konferansı için şart koşmaktaydı.

Görüldüğü gibi İkinci Enternasyonal sosyal demokratlarının bu «şartları»nın, gerçekte konferansla bir ilgisi yoktu. İkinci Enternasyonalciler konferansı yokuşa sürmek için her türlü hiyleye başvururken, **Sovyet hükümetinin açıkça içişlerine karışmayı** bile pervasızca kullanacak kadar cüretkâr ve emperyalist burjuvazi yanlısıydılar. İkinci Enternasyonalin bu «istekler» ile güttüğü amaç şuydu: Komintern bu «şartları» kabul etmeyecek ve böylece ya konferans başlamadan bitecek, ya da görüşmeler sırasında bu konu gündeme getirildiği için uzlaşmazlık çıkacak ve Komintern delegasyonu konferansı terkedecekti. Böylece, İkinci Enternasyonalciler bir yandan «barışçıl, insancıl,... vb...» gözükmüş olacaklar, ve onların bu «iyi niyeti, demokratik (!) taleplerine karşı çıkar duruma düşecek olan Komünist-

ler dünya işçilerinin ve halklarının gözünde prestij (!) kaybedecek ve de en önemlisi, birleşik işçi cephesinin kurulmasının en büyük savunucusu olan Komintern birtakım «demokratik ve insancıl» (!) talepleri reddederek konferansı sabote etmenin «suçlusu» olacaktı. Böylelikle, İkinci Enternasyonalin burjuva politikacısı liderleri, işçi yığınları arasında giderek daha geniş tasvip bulan Komintern' in «birleşik cephe» çağrısını, bizzat gene Komintern eliyle suya düşürerek, kendi tabanlarında ve geniş işçi yığınları arasında yeni anti-komünist ve anti-Sovyet propaganda malzemesi bulmuş olacaktı.

1922 BERLİN KONFERANSI

Üç Enternasyonalin merkez temsilcilerinin katıldığı dünya konferansı 2 Nisan 1922'de Berlin'de başladı.

Bu konferansta Komintern Yürütmesi adına konuşma yapan **Clara Zetkin**'in şu sözlerini aşağıya alıyoruz:

«Komünist Enternasyonal delegasyonu, kendisini reformist ve yarı reformist partilerden ayıran farkları bir an olsun unutmaksızın, uluslararası proletaryanın ortak bir mücadelesini savunmağa tam anlamıyla hazırdır. Komintern böyle bir tutumu kolayca benimsemiştir, çünkü inandırmaktadır ki, bütün ülkelerin proleterlerinin her geçen gün süren mücadelesi ve tüm deneyleri, onlara, kapitalizmle yapılacak hiç bir uzlaşmanın dünya barışını ve insanlığın devamını sağlayamayacağını ispatlayacaktır; bütün ülkelerin proleterleri bu amacın ancak proletaryanın zaferiyle gerçekleşebileceğini göreceklerdir; proletarya muzaffer bir şekilde dün-

yanın düzen, ve intizamını kendi güçlü ellerine almak ve onları insanlığın devasa çoğunluğunun çıkarlarına uygun olarak düzenlemek zorundadır.» (Uluslararası Sosyalist Konferans — Üç Enternasyonal Yürütme Komitelerinin Ortak Oturumu; sf. 14-15).

İki Buçukuncu Enternasyonal delegasyonunun da desteğini alan İkinci Enternasyonal temsilcileri, müseccel reformist ve oportünist Emile Vandervelde başkanlığında (*) Komintern'e saldırdılar, yukarıda sözünü ettiğimiz «önsartlarını» tekrarladılar. Reformistlerin bu önsartları Sovyet Rusya'nın ve Komintern'in açıkça içişlerine karışan isteklerdi. Komintern delegasyonu, bir uzlaşma sağlayabilmek için Sosyalist-Devrimci teröristlere Sovyet yetkilileri tarafından ölüm cezası verilmemesini ve onların duruşmalarına İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonalin temsilci göndermesini kabul ettiler. (Lenin daha sonra yazdığı bir yazıda bu anlaşmanın onaylanması gerektiğini söylemekle birlikte, Komintern temsilcilerini, bu **tekyanlı tavizden** dolayı sert bir dille eleştirdi.) (Lenin, **Bütün Eserleri**, C. 33, sf. 330-340).

Konferans, — Cenevre Uluslararası Ekonomik Konferansı'na bağlı olarak — ortak eylem imkânının bulunduğunu kabul etti. (20 Nisan 1922). Görüşmelerin devamında, 1 Mayıs 1922 tarihli oturumda ise, sekiz saatlik işgünü, Rusya devriminin savunulması (korunması), bütün ülkelerin Sovyet Rusya ile politik ve e-

(*) Hatırlanacağı gibi Vandervelde, Lenin'in daha önceleri en çok suçladığı reformist ikinci enternasyonal liderlerinden biridir.

ekonomik ilişkilerinin yeniden başlaması, ulusal ve uluslararası düzeyde birleşik bir proletarya cephesinin kurulması, Sovyet Rusya'daki açlık bölgelerine yardım gönderilmesi, sloganları altında çağrı yayınlanması kararlaştırıldı. Gene Konferans, bir işçi örgütleri dünya kongresinin en kısa zamanda toplanmasından yana olduğunu açıklayarak böyle bir kongreyi hazırlamak üzere dokuz kişilik bir komitenin (Dokuzlar Komitesi'nin) oluşturulmasını karar altına aldı. Bu karara rağmen, böyle bir dünya kongresinin toplanma tarihi konusunda kesin bir anlaşmaya varılamadı.

Daha sonra Berlin Konferansı'nın sonuçlarını tahlil eden Lenin, varılmış olan anlaşmaların vakit geçirmeksizin onaylanması gerektiğini savunuyordu. Lenin aynı yazısında, Komünistlerin, reformistlere karşı olan eleştiri görevlerini herhangi bir şekilde savsaklamamaları gerektiğini belirtiyor ama aynı zamanda azami ölçüde esnek davranmaları gereğine de parmak basarak, reformistlere karşı eleştirisinin sabırlı ve bütünsel olmasını, işçileri örkütüp kaçırmamağı amaçlamasını ve Konferansta kabul edilen — sermayeye karşı mücadeleye, sekiz saatlik işgünü, Sovyet Rusya'nın savunulması, açlık bölgelerine yardım edilmesi gibi — sloganlarla tüm reformist politika arasındakiki bağdaşmaz çelişkinin işçilere gösterilmesini istiyordu.

Reformistlerin çeşitli bahanelerle geciktirmeğe çabaladıkları işçi örgütleri dünya kongresini çabuklaştırabilmek için 16 Mayıs'da bir plenum toplayan RKP (B) Merkez Komitesi **Sovyet Rusya'yı savunmak konusunda yapılacak çağrıdan vaz-**

geçilerek, sekiz saatlik işgünü, işsizliğe karşı mücadele vb. gibi sloganlar üzerinde yoğunlaşılmasını Komintern Yürütmesi'ne tavsiye etmeği kararlaştırdı. Komintern Merkez Komitesi Başkanlık Kurulu (Presidyumu) bu karar üzerine, Dokuzlar Komitesi'ndeki kendi delegasyonuna talimat vererek, RKP (B) nin aldığı bu kararın önemini İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonallere ve onların Komite'deki temsilcilerine etraflıca anlatmalarını istedi. Çünkü Rusya Komünistlerinin aldığı bu karar, Komintern Yürütmesi'nin, ortak eylem önerisinin Sovyet Rusya'nın devlet çıkarlarına bağımlı olduğu yolundaki dedikoduları ve kuşkuları ortadan kaldırmaktaydı. Artık İkinci ve İki buçukuncu Enternasyonallerin tedirgin olmasına gerek yoktu ve bu kararlar birleşik cephe taktiğinin Sovyet Rusya'nın çıkarlarına hizmet edeceği yolundaki iddialar son bulmalıydı.

Bütün bunlara rağmen Komintern, emekçilerin acil çıkarları uğruna tüm uluslararası proletarya örgütlerinin ortak mücadele için birleşmesini sağlayamadı. Dokuzlar Komitesi'nin arkasındaki İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonal partilerinden etkili olanları, Komintern'in katılmayacağı bir uluslararası işçi konferansı düzenlemeği kararlaştırdılar. Böyle bir karar Dokuzlar Komitesi'nin, dünya işçi kongresinin geleceğini önceden tayin etmiş ve komiteyi daha çalışmaya başlamadan sona erdirmiş oluyordu. Böylece 23 Mayıs'da yapılan ilk toplantıda Komintern delegasyonu komiteden çekildi.

Bu şekilde, Sağ-Merkezci liderlerin bölücü ve entrikacı politikası yüzünden, 1922 başlarında bir birleş-

şik işçi cephesi oluşturmak için gösterilen çabalar başarısızlıkla sona erdi. Bu sonucun ikinci bir nedeni de birleşik işçi cephesi lehinde — ve Sosyal Demokrat liderleri Komünistlerle işbirliğine zorlayacak derecede güçlü — işçi hareketlerinin olmamasıydı. Şayet birleşik cephenin kurulması için daha geniş ve etkin kitle hareketi konulabilseydi, Sosyal Demokratlar Komünistlerle işbirliği yapmağa mecbur olacaktı. Bu olguda, birçok Avrupa Komünist Partisi'nin izleyegeldikleri sol sekte politikasının onları kitlelerden soyutlanmış bırakmasının da payı vardı. Yani birleşik işçi cephesi doğrultusunda Komintern'in göstermiş olduğu çabaların başarısızlığa uğraması sadece Sosyal Demokrat ihanetin ve bölücülüğün bir sonucu değil, bazı «Sol»-Komünistlerin de kitlelerden kopuk kalmış birkaç yıllık politikalarının (belli bir sürecin) ürünüydü.

Bu olumsuz sonuca rağmen Komintern reformist liderlerin bölücü politikasına karşılık birleşik cephe uğruna mücadele edilmesini, bu taktikten vazgeçilmemesini ve işçi sınıfının, diğer emekçilerin hayati güncel çıkarları adına ortak mücadeleyi gerçekleştirmek için daha çok çalışılmasını istedi. Haziran ayında toplanan Komintern Yürütme Komitesi Plenumu, Berlin Konferansındaki Komintern delegasyonunun çalışmalarını onayladı ve birleşik işçi cephesinin kurulabilmesi için daha yoğun ve daha ileri çalışmaların yapılmasının zorunluluğunun anlaşıldığını belirtti.

GEÇİŞ TALEPLERİ VE İŞÇİ HÜKÜMETİ

Bütün bu çalışmalar olurken, Komintern Yürütmesi, işçi ve diğer

emekçi kitlelerini ortak bir platformda birleştirebilmek için hangi acil sloganların atılması, bir başka deyimle hangi acil (geçici) taleplerin öne sürülmesi gerektiği üzerinde yoğun bir çalışma sürdürmekteydi. Üçüncü Komintern Kongresini izleyen aylarda, üye partilere mektuplar gönderilmiş ve her Parti'nin kendi ülkesindeki acil işçi-emekçi taleplerini tesbit ederek Komintern merkezine göndermesi istenmişti. Böylece her ülkenin emekçilerinin güncel isteklerini inceleyecek olan Komintern, bunlardan bir genellemeye gidebilecekti. Komintern merkez sekreteryaasının bu mektubunda, her ülkede komünist Partilerin yığınların talepleri konusunda karşılaştığı güncel sorunları ayrıntılı olarak belirtmeleri isteniyordu (6). Ayrıca, burjuva hükümetlerin işçilere ve diğer emekçilere karşı aldıkları somut tedbirler anlatılmalı, buna karşılık, ilgili Komünist Partisinin hangi somut önerileri getirdiği, sosyal ve ekonomik politika konusunda, vergi, hukuk ve anayasal sorunlarda Komünist Partilerin burjuvaziden istediği ve kitlelere yaymağa çalıştığı istekler ve öneriler bütünlüğünün — bir bakıma özgülü bir acil programlarının — ne olduğu da belirtilmeliydi.

Bu geçici talepleri — veya mümkün olduğu takdirde — bir geçiş döneminin taleplerini tesbit etmek kolay birşey değildi. Çünkü bu talepler, bir yandan kitlelerin acil talepleriydi, öte yandan sosyalist devrime geçişi kolaylaştıracak tedbirleri içeriyordu. Komintern Yürütmesi, Ocak 1922 başında üye partilere gönderdiği mektubunda şu noktayı vurgulamak gereğini duymuştu: «**Acıkça belli ki, saflarımız arasında, birleşik cephe sloganını diktatörlüğe (prole-**

tarya diktatörlüğüne) giden direkt yoldan bir sapma olarak gören kuş- kular vardır. Ama proletaryanın geniş yığınları, büyük çoğunluğu bur- juvaziye karşı ortak mücadele için demir bir kararlılık içinde birleşeme- dikçe, diktatörlük mücadelesi düşü- nülemez. Bu kararlılık ise ancak iş- çilerin tüm demokratik yolları ve kıs- mî mücadele biçimlerini deneyerek, kendilerini komünizmden başka hiç- birşeyin kurtaramayacağı sonucuna varmaları ile gerçekleşebilir. Böyle bir anın gelmesini sağlamak ve Komün- ist Partisini proletaryanın lideri ha- line getirebilmek için, Komünist Par- tisi, işçi sınıfıyla omuz omuza dövü- şürken, aynı zamanda kendi gerçek bayrağını unutmaksızın bütün ara aşamaları geçmesini bilmelidir. Parti, işçi sınıfının ihtiyacı olan herşe- yin, hatta bir işçi hükümeti gibi ge- çici bir gereksinmenin bile sorumlu- luğunu almak cesaretini gösterme- lidir.» (7).

Bu geçiş talepleri (veya geçici talepler) sorunu, Komintern Yürüt- mesi'nin 1922 yazında kurduğu Program Komitesi'nde yoğun tartış- malara yol açtı. Komintern Yürütme- si Plenumunun aldığı bir kararda Komünist Partilerin «birleşik cephe po- litikasını iktidar mücadelesi perspek- tifine bağlayacak bir halka bulmaları zorunluluğundan» söz edilmekteydi. Leninistlere göre bu halka bir «iş- çî hükümeti» olabilirdi. Yukarıda sö- zünü ettiğimiz «işçi hükümeti» sloga- nına Program Komitesi'nde belli baş- lı iki tanım getiriliyordu. Zinoviev, işçi hükümeti'nin proletarya diktator- yasının ta kendisi olduğunu söyleye-

rek, bu terimin Sovyet hükümeti ke- limesiyle eş anlamlı olduğunu ileri sürüyordu. Hemen anlaşılacağı gibi, gerçekte bir proletarya diktatörlüğü olmayan, fakat proletarya diktatörlü- ğüne bir geçiş olan, bir başka deyim- le proletarya diktatörlüğünden önem- li nitel farklılıklar taşıyan «işçi hü- kümeti» kavramını, proletarya dikta- törlüğü gibi tanımlamak sol sekta- rizmin ve doktrinarizmin yeni bir ifa- desinden başka birşey değildi. Le- nin'in yıllardır uğraştığı «Sol»-kanat Komünizmi bir kez daha direniyordu. Zinoviev'in getirdiği bu tanım tüm Goşist ve sekte unsurlar tarafından desteklendi. Örneğin İtalya Komünist Partisi'nden Amadeo Bordiga işçi hükümeti sloganının proletarya dik- tatörlüğü ile aynı anlamda kabul edilmesi gerektiğini söylüyor ve her- hangi bir demokratik, anayasal hü- kümetin kurulması için Komünistle- rin diğer parti ve gruplarla parlamen- ter karakterli hiçbir anlaşmaya gir- memelerini istiyordu.

İşçi hükümeti kavramına getiri- len bu doktrinler, sekte ve «sol» gö- rüşü, Komintern Yürütmesi Program Komitesi üyelerinin çoğu (C. Zetkin, E. Varga, B. Smeral vb...) karşı çık- tılar, geçiş döneminin ekonomik, po- litik sloganlarının önemi üzerinde durdular, proletarya diktatörlüğüne bir geçiş döneminin olabileceğini, bu geçiş döneminde ön plana alınması gereken sloganların ve ilkelerin ne- lerden meydana gelebileceğini anlat- tılar. Komitenin 28 Haziran tarihli toplantısında Çekoslovak Komünisti Buhumir Smeral, işçi hükümeti ko- nusunda şöyle diyordu: «Talep etti- ğimiz işçi hükümetinin bir muhteva- sı olmalıdır. Çünkü bizim programı- mız sadece genel olarak bir işçi hü-

(6) a.g.e., sf. 199

(7) a.g.e., sf. 200

kümeti talebini içermekle kalmayacak, aynı zamanda, kanaatimize göre, böyle bir hükümetin görevlerini de dile getirecektir.» (8). Smeral böyle bir işçi hükümetinin programının, Lenin'in 1917 baharında yaptığı proletarya Partisi'nin bir program taslağını esas almasını istiyordu.

İşçi hükümeti tezi Komintern içinde oldukça verimli teorik tartışmaları doğurdu. Örneğin Çekoslovakya Komünist Partisi (ÇSKP) nin aynı yıl eylül ayında topladığı Parti Konferansında işçilerin isteklerini burjuvaziye empoze edebilecek ve kabul ettirecek bir organın kurulması halinde bütün somut taleplerin gerçekleşebileceği ifade edildi. Çekoslovak Komünistleri o sıralarda ülkelerinin içinde bulunduğu koşullarda böyle bir organın bir işçi hükümeti olabileceğini, ama bu işçi hükümetinin, ülkenin her yanında kurulacak ve işçilerden oluşacak birleşik proletarya cephesi komitelerinden güç alması gerektiğini söylüyorlardı. Konferansta bu konuda alınan karar, bir işçi hükümetinin sadece parlamenter bir bileşime (kombinezona) dayanarak kurulamayacağını, «birleşik cephe hareketinin akışı içinde **tabandan gelen baskıyla oluşturulabileceğini**» belirtiyor; böyle bir hükümetin devrimci - demokratik doğrultuda tedbirler alması ve bu doğrultudaki görevleri gerçekleştirerek, Lenin'in «**Yaklaşan Katastrof ve Ona Karşı Mücadele**» başlıklı makalesinde önerdiği ödevleri yerine getirmesi gerektiğini dile getiriyordu.

Gene o sıralarda, Almanya Komünist Partisi Merkez Komitesi bir program taslağı kabul etti. Bu taslakta siyasi iktidarı ele geçirmek için gerekli **geçiş tedbirlerinin** öneminden

söz ederek **işçi hükümeti** sloganını da kullanıyordu. Taslak bu sloganın, proletarya yığınlarını burjuvazinin iktidarından ve nüfuzundan kurtarma görevini ifade ettiğini belirtmekteydi. Bu önemli belgede geçiş döneminin hangi zamanda, yani ne gibi koşullarda zorunlu olabileceğine değgin teorik bir yaklaşım vardı. AKP'nin işçi hükümeti için öngördüğü durumun özellikleri şuydu: geçiş dönemi, proletaryanın bağımsız kitle hareketinin kesin bir yükseklığe ve genişliğe ulaştığı, proletarya ile burjuvazi ve ona bağlı işçi liderleri arasındaki uçurumun büyüdüğü, ama proletaryanın çoğunluğunun burjuva demokrasisinin ana yapısını havaya uçurmağa hazır bulunmadığı durum olarak kabul edilmeliydi. İşte böyle bir durum bir geçiş hükümeti için elverişli koşulların varlığını ve bir işçi hükümeti zorunluluğunu gösterirdi. Kitlelerin aktif mücadelesi ile işçi hükümeti konusundaki talepler birleşince, böyle bir durum proletarya diktatörlüğü için verilecek mücadelenin bir çıkış noktası olabilirdi. Böyle bir işçi hükümeti silahlı işçilere dayanmalı, zorunlu, politik ekonomik ve mali tedbirleri almalı, biçimsel olarak burjuva sisteminin çerçevesi içinde kalmalı, fakat gerçekte kapitalistlerin mülkiyet ve kârları üzerindeki tasarruf hakları kısıtlanmalıydı. Bu hükümete ve onun atacağı adımlara karşı çıkacak olan burjuva direnmesi, bu görevlerinin ve tedbirlerin ancak yarı yarıya veya kısmen yerine getirilmesi sonucunu doğurabileceği için, kitleler böyle bir durumda, proletarya diktatörlüğünün zorunluluğunu kavrayacaklar ve sosyalist devrime kazanılacaklardı.

Böylece Komintern'in genç Komünist Partileri, Kapitalist ülkelerde sınıf mücadelesinin gelişiminin belirli şartlarında acil bir geçiş aşamasının mümkün olabileceğini düşünmeye başlamışlardı, böyle bir hükümetin gerçekleşebilmesi için birleşik işçi cephesinin kurulması zorunluymuştu.

Birleşik eylem ihtiyacının en fazla dayattığı ülkelerden birisi — o sıralarda — İtalya idi. İtalya'da büyük burjuvazi ve, toprak sahipleri tarafından desteklenen onlardan büyük teşvik ve zaman zaman devletten de yardım gören faşist Mussolini çetesi iktidara tırmanıyordu. Faşistler emekçiler üzerinde terör estiriyorlar, işçi sınıfının ve diğer demokratik tabakaların direnişini kırmak için zor kullanıyorlardı. Böyle bir durumda, en büyük düşman olan faşizme karşı bütün anti-faşist güçlerin birleşmek zorunda olduğu bir anda, Amadeo Bordiga liderliğindeki Komünist Parti yönetimi sekter ve doktriner bir tutum izlemekteydi. Faşizm tehlikesini henüz kavrayamamış olan Bordiga ve arkadaşları diğer anti-faşist partiler ve örgütlerle işbirliği yapmayı reddediyorlardı. Böylece işçi sınıfı, gerici güçleri tecrit edemiyor ve faşizme karşı mücadele edebilecek bütün güçlerin işbirliği yapmasını, ve bu şekilde ülkedeki demokratik gelişimin güçlenmesini sağlayamıyordu.

Komintern Yürütmesi İtalya'da tırmanan faşizmi çok iyi gördüğünden, genç İtalyan Komünist Partisi'ni sektarizmden ve goşizmden kurtarmak için elinden gelen bütün çabayı göstermekteydi. 1922 Martında Komintern Yürütmesini temsilen **Vasil Kolarov**, faşizme karşı mücadelesinin İtalya'nın gündemindeki baş mad-

de olduğunu vurguladı. Gene o sıralarda Komintern, İtalyan Komünist ve sosyalistlerine şu çağrıyla yapıyordu: «saflarınızı sıklaştırın, proletaryanın artan yoksullaşmasına ve faşist gericiliğin şiddetlenen saldırısına karşı ortak bir mücadele verebilmek için milyonlarca kent ve kır proleterini işçi hükümeti sloganı etrafında birleştirin.» Komintern'in bu çağrısı sonuç verdi ve İtalyan Sosyalist Partisinden reformistler, (sağ kanat) ihraç edildikten sonra 1922 sonbaharında Komünist ve Sosyalist Partiler, komünist prensipler üzerinde birleştiler ve tek parti haline geldiler.

Fakat ne yazık ki geç kalınmış ve faşistler 1922 ekiminde iktidarı ele geçirmişlerdi. Hiç şüphesiz iş işten geçmiş sayılmazdı ve faşizme karşı etkili bir mücadele verilmesi gerekiyordu. Faşizmin iktidarını sağlamlaştırmasını önlemek, burjuva devletini tümüyle ele geçirmesine engel olmak ve faşist çetenin bir an önce yıkılmasını, bu hükümetin devrilmesini gerçekleştirmek, Komünistler başta olmak üzere tüm işçi sınıfının ve bütün demokratik güçlerin göreviydi.

Faşist Mussolini çetesinin İtalya'da iktidarı ele geçirmesinden sonra, Lenin, İtalya'da demokrasi mücadelesinin başlatılması üzerine büyük önem verdi ve bu konuya dikkatle eğildi.

İtalyan Komünistlerinden **Camillo Revara**, Lenin'le yaptığı görüşmede, Lenin'in kendisine şöyle dediğini anlatıyor:

«İşçi sınıfı demokratik haklar elde etmek ve elde ettiklerini korumak için, her zaman mücadele eder, hatta burjuva iktidarı kısıtlı bile olsa, eder. Ve demokrasiyi kaybettiği za-

SAVAŞ VE DEVRİM ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE

S. Korolev

Moskova Üniversitesi
Bilimsel Komünizm Kürsüsü
Araştırmacısı

Savaş, barış ve devrim arasındaki ilişki üzerine görüşleri tahrif eden burjuva ideologlarının amaçları emperyalistlerin genişlemeci dış siyasetini ve durmadan karşı-devrim ihraç etme girişimlerini haklı göstermektir.

Lenin, savaşla sosyalist devrim arasındaki ilişki ve etkileşimin derin etraflı bir analizini verdi. Bütün ilerici insanlığın İkinci Dünya Savaşının 30. yıldönümünü gözlemlediği şu günlerde Lenin'in bu konu hakkında dedikleri özel önem kazanıyor.

Lenin'in savaşla devrim arasındaki ilişki üzerine teorisini burjuva ideologları kasten çarpıtıyorlar. Anti-komünistler sosyalist devrimlerin kaçınılmaz ve gerekli olarak savaşla ilintili olduğunu ifade eden bir görüşü Lenin'e mal etmeye çalışıyorlar. Bunu yaparken amaçladıkları şey Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist topluluk ülkelerince izlenen barış içerisinde bir arada yaşama ilkesini lekelemek ve bu siyasetin samimiyetine kuşku düşürmektir.

TROCKİZME DÖNÜŞ

Lenin'in savaş-devrim ilişkileri hakkında görüşlerini tahrik ederken anti-Komünistler sağ ve «sol» oportünistlerin ideolojik «mirası»na baş-

vurmaktalar. Pek sık olarak, Leninizm ile Troçkizmi savaş, barış ve devrim konularında eşitlemek hesabıyla Troçkizme müracaat edilmekte.

Batı anti-Komünist literatürünün kilit varsayımlarında bir tanesi savaşın sosyalist devrimin kaçınılmaz bir ön şartı, veya hatta kaynağı olduğudur. Leninist sosyalist devrim teorisi üzerine «uzman» bir Amerikalı, R. Tucker, şöyle diyor: «Yüzyılımızdaki iki dünya savaşı olmasaydı herhangi bir komünist hareketin herhangi bir yerde iktidara gelme durumu pek belli olmazdı.» (1) Anti-Komünistler bu görüşü Lenin'e mal etmeye çalışıyorlar. **Marksizm, Komünizm ve Batı Toplumunu** isimli, geçenlerde Amerika'da yayınlanan sekiz ciltlik ansiklopedinin derleyicileri, Lenin'e, «savaşın devrimin babası olduğu» görüşünü atfediyorlar. (2).

Bu sahte-teorinin özü aşağıdaki fikir çizgisine indirgenmekte. Eğer Komünistler sosyalist devrime yönelmişlerse ve eğer devrim savaşla ilintili ise o zaman Komünistler savaş taraftarı, veya en azından, onlara göre, devrim ve sosyalizme dönüşecek bir savaşın taraftarlarıdır.

Şu tesadüfe bak ki, anti-Komünistlerin, Marksist-Leninist sosyalist devrim teorisinin temeli gibi bir şey olarak takdim ettikleri görüşler kendi fantazilerinin bir ürünü olmaktan öte bir şey olup bir zamanlar Troçki tarafından savunulan ve propagandası yapılan görüşlerden başka bir şey değildir. Çağdaş izleyicileri gibi, o da, «savaşın devrimin anası» olduğuna ve Marksizm ve devrimci mücadele ile barış için mücadelenin uyuşamıyacağına inanıyordu. Gayet iyi biliniyor ki bu kavramın bilimsel komünizmin kurucuları Marks ve Engels'in görüşleri veya, Lenin'in savaş ve devrim ilişkisi üzerine söyledikleri ile hiç bir ortak yanı yoktur.

SAHTE-DEVRİMCİLERİN LENİN'İN TEORİSİNDE GÖREMEDİKLERİ ŞEY

Sömürücü sınıflarca başlatılan savaş ile devrim arasındaki ilişkiyi inceleyenlerken Lenin bu olguların tarihte sık sık birbirlerine eşlik etmelerine rağmen aralarında bir sebep-sonuç bağı olmadığına işaret etti. Sosyalist devrimin kaynakları kapitalist sistem içerisinde aranmalıdır. Bunlar kapitalist üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki; üretimin sosyal karakteri ile mülkiyetin özel, kapitalist biçimi arasındaki çatışkidan (conflict) köklenirler. Bu çatışkı sosyalist devrim sürecinde köhne siyasî üst yapının köklü bir yıkımı, siyasî iktidarın proletaryaya devri ve toplumun iktisadî temelindeki müteakip onarım ile çözümlenir.

Lenin'in gösterdiği gibi, üretici güçler ve üretim ilişkileri arasındaki çatışkı olgunlaştığı zaman bile savaş başarılı çözüm için gerekli bir şart değildir; devrimci süreç ancak özgül bir durum vuku bulabilir. Bırakınız devrimin emperyalist savaşın ardından bu savaşla ilintili olarak ya da böyle bir savaş sırasında başlaması halini tek mümkün yol kabul etmeyi;

Lenin bu hali yeni sosyalist toplumun doğuşunun ancak özel — ve en zor ve en acılı — bir şekli olarak görüyordu. (3)

Lenin'in bu konuya yaklaşımındaki isabeti tarih tamamen doğrulamıştır. Meselâ İspanya'da 1930 ların halk devrimi, Küba'daki sosyalist devrim, bugün Portekiz'deki derin devrimci değişimler, vb; bunların hiçbirinin savaşla doğrudan ilintisi yoktu.

Lenin'in işaret ettiği gibi, devrimin kaynağı ya da gerekli şartı olmakla birlikte, savaş belli durumlarda devrimci sürecin gidişini büyük ölçüde etkileyebilir. «Savaş — mümkün olan en büyük kriz. Her kriz geçici duraklama ve gerileme olasılığı ile birlikte

- a. gelişmenin hızlanması
- b. çelişkilerin keskinleşmesi
- c. açığa çıkması
- d. **çürümüş** olan her şeyin çöküşü, vb.

anlamına gelir.» (4)

Ve tarihsel gelişmenin hızlanması demek «proletaryanın sosyal devriminin hızlanması demektir.» (5) Bu anlamda, Lenin, savaş devrimin bir «iletken», «hızlandırıcı»sı; sınıf mücadelesinin kızışmasına, kitlelerin siyaset içine çekilmesine, sömürgeci iktidarının zayıflatılmasına katkıda bulunan bir faktör olarak görüyordu. Ancak, eğer iktisadî temel yoksa, hiç bir savaşın devrimci bir ayaklanmaya gitmeyeceğini işaret ediyordu Lenin. Şöyle yazmıştı: «Eğer kapitalist ülkelerdeki tüm iktisadi gelişme doğrultusu o sona varmıyor olsaydı kapitalizmin egemenliğine son vermek imkansız olurdu. Savaş bu süreci hızlandırdı, ve bu, kapitalizmi imkânsız kıldı. Eğer tarih zayıflatıp kuyusunu kazmasaydı hiç bir güç kapitalizmi yıkamazdı.» (6)

Savaşın devrimin hızlandırıcısı olabileceğini işaret ederken Lenin sürekli olarak şunu vurguluyordu ki bu hiç de devrimcilerin militarizme karşı mücadeleden vazgeçmeleri ve savaş kışkırtıcılığı yapmaları anlamına gelmez. Aksine, Lenin, kitlesel tahrip araçlarının uygulandığı savaşın «insan toplumunun temellerinin yıkımını» (7) doğurabilecek en büyük suç olduğunu izah ederek, daima savaşın tutarlı bir muhalifi olmuştur. Sınıf-bilinçli proletarya, diyordu Lenin, savaşın bağışlamayan düşmanıdır.

Lenin'in savaş ve devrim arasındaki ilişki üzerine görüşlerinin Troçki'nin savaş görüşü ile hiç bir ortak yanı yoktu görüldüğü gibi. Troçki devrimci hareket için bir katalizör olarak savaşın elzem olduğunu iddia ediyordu. Belli şartlarda, savaş, kapitalist toplumun çelişkilerini kızıştırarak, devrimci süreci harekete sevk edilir. Ancak, Lenin her zaman altını çizmişti ki savaş herkesten fazla halk yığınlarına, emekçilere acı çektirir. Bunun yanında, çoğunlukla, sömürgeci sınıflarca demokrasiyi kısıtlamak ve devrimci hareketi bastırmak için kullanılır.

Devrimin savaşa «hızlandırılması» gereğinden söz eden Troçkist fikirler çağımızda solcu tipli sahte-devrimcilerce dile getiriliyor. Lenin'e Troçkist ruhlu maceracı görünümüler atfeden bunlar, saf Marksist-Leninist teorinin muhafızları pozundalar.

«Sol»-revizyonistler savaşın mukadder olduğunu ve bu yüzden farklı sistemlere sahip devletlerin barış içerisinde bir arada yaşaması siyasetinin «emperyalizmle» işbirliği ve devrim davasına ihanetten gayri bir şey olmadığını iddia edecek kadar ileri gidiyorlar. Pek doğaldır ki, komünist harekete ve sosyalist ülkelere karşı mücadeledeki bu umulmayan yandaşları desteklemek için burjuva ideologları her fırsatı kullanıyor.

Barış içerisinde bir arada yaşama ve devrim arasındaki karşılıklı ilişki sorunu üzerine Lenin'in görüşlerinin böylesine tahrif edilmiş bir yorumu kuşkusuz kasıtlı bir Marksizm-Leninizm maskaralığıdır.

Lenin hiç bir zaman barış içerisinde bir arada yaşamının devrime ihanet anlamına geldiğini söylemedi. Aksine, o, «her barışın, bu yüzden etkimize yüz kat daha geniş kanallar açtığını» işaret etmişti. (8) Gayet doğal olarak, Lenin genç Sovyet cumhuriyetinin en acil görevlerinden birinin «aktif bir barış siyaseti» uygulamasına geçmek olduğuna inanıyordu. (9)

Belirtilmiş olduğu gibi Lenin, savaşın devrimin gelişimini hızlandırma ihtimali olsa bile Komünistlerin savaşa karşı mücadele etmeleri gereğini kazul ediyordu. Örneğin, Polonyalı gazeteci Alfred Majkosen ile Nisan 1914 tarihli röportajda, Avrupa'da savaş isteyip istemediği sorulan Lenin şöyle demişti: «Hayır, istemiyorum... Seferberlik ve savaşın önüne geçmek için elimden gelen herşeyi yapıyorum ve yapmakta devam edeceğim. Milyonlarca proleterin kapitalizmin çılgınlığını kanları pahasına ödeyerek birbirlerini yoketmelerini istemiyorum. Bu konudaki görüşüm budur... Savaşı doğuracak objektif koşulları önceden görüp, eğer başlatılırsa, onu en iyi yarara kullanmak bir şeydir... Savaşı arzulamak ve savaş için çalışmak başka bir şeydir.» (10)

Bu Leninist fikir bugün özel bir önem taşımakta. Açıktır ki günümüzde dünya savaşı, ve daha da fazlası, nükleer savaş, dünya devrimci sürecinin bir hızlandırıcısı olarak kabul edilemez. Bir nükleer dünya çatışmasının sonunda üretici güçlerin tahribi, sosyalizmin şimdiden mevcut ve gelişmekte olduğu, sosyalist topluluk içindeki ülkeleri on yıllarca geriye atacaktır. Çoğu ülkenin iktisadi potansiyelini tamamen tahrip edecek olan üçüncü bir dünya savaşı yüz milyonlarca yaşama son verecektir. Bu dünya tarihinde emsali görülmemiş bir trajedi olacaktır. Böyle bir savaşı başlatmakla kapitalizm ölümünü çağırılmış olacak. Ancak, dünya nükleer savaşının bir felaket olacak sonucunu onarmak emekçi halkın kaç uzun on-

yılımı alırdı. Bu yüzdendir ki enternasyönel komünist hareket bir nükleer dünya savaşı tehdidine karşı mücadeleyi en öncelikli görev olarak alıyor.

«Ya barış için mücadele ve barış içerisinde bir arada yaşama ya da sosyalizm için mücadele» diyen «sol»-kanat dogmatistleri ve anti-komünistler bir Marksizm-Leninizm düzmeciliği yapmaktalar. Savaş tehlikesine karşı barış için mücadele sosyalizmin başarısı için mücadelenin organik bir parçasıdır. Farklı sosyal sistemlere sahip devletlerin barış içerisinde bir arada yaşaması dünya devrimci sürecinin gelişimini engellemez, aksine, bu gelişmeyi hatırı sayılır ölçüde kolaylaştırır.

Barış içerisinde bir arada yaşama asla sosyalizm ve kapitalizm arasında bir uzlaşma değildir. Bu iki karşıt sistem arasındaki ilişkiler yine iktisadî, siyasî ve ideolojik planda sürekli ve keskin bir sınıf mücadelesi olarak kalıyor. Bu mücadele dünya güçler dengesinde sosyalizm lehine köklü bir değişim getirmekte.

DEVİRİM «İHRACI» MASALI

Bazı burjuva ideologları Lenin'in devrimin objektif koşullarının ihmal edilmesini savunduğunu ileri sürüyorlar. Özel olarak, Amerikan profesörü A. Kohen, Troçki'nin dümen suyunda, Lenin'in «devrimin beklenmekten ziyade teşvik edilmesi gerektiğini» kabul ettiğini iddia ediyor. (11)

Bu gibi iddialardan daha sahtesi ve saçması olamaz. Hatırlanacaktır ki, Lenin, devrimin «teşvik edilmesi» ile ilgili Troçkist teoriye karşı kararlı bir mücadele vermiştir. Lenin bir savaşın veya bir diğerinin devrimin katalizörü olup olmayacağı sorusunun objektif faktörler tarafından önceden belirlendiğini, oysa «teşvik» teorisinin devrimi yapay olarak hızlandırmayla ilgili subjektivist, volantarist eylemleri haklı çıkarma çabası olduğunu söylemişti. «Böyle bir 'teori' Marksizmle tamamen ters düşerdi zira Marksizm her zaman devrimlerin 'itilmesi' ne karşı olmuştur; devrimler onları doğuran sınıf antagonizmlerindeki büyüyen keskinleşme ile birlikte gelişirler.» (12) Bu Leninist fikirler, bu günün Troçkistlerine, bütün «sol» oportünistlere ve bilimsel komünizm teorisinin burjuva tahrifatçılara da bir cevaptır.

Lenin'in devrimci savaş hakkındaki fikirlerini tahrif etme çabaları içindeki anti-komünistler Troçkizme müracaat etmekte. Bilindiği gibi, Troçki, anti-Marksist «devrim ihracı» doktrininin çılgınca tutkunuydu. Zamanında, Kızıl Ordu'nun devrimi başka bir devletin arazisine taşıması talebindeydi, çünkü ona göre dünya devrimini zorlamanın yolu buydu. Rusya'daki sosyalist kazanımların korunması ve Avrupa'daki devrimlerin gelişimi için başka bir umut görmüyordu.

Troçki'nin devrimin «teşvik'i» doktrininin kaynakları onun «sürekli devrim» teorisinde aranmalıdır; bu teoriye göre sosyalizmin ilk olarak

tek bir ülkede zaferi olanaksızdır ve sosyalist toplum ancak muzaffer dünya sosyalist devriminden sonra inşa edilebilir. Sovyetler Birliğinde sosyalist inşanın geleceğini göremedikleri ve Rus devrimini «kurtarma'nın» tek aracını dünya devrimini «körüklemek» olarak kabul ettikleri için, Troçkistler, 1926 Sovyet Komünistleri 15. Parti Konferansında işaret edildiği gibi, kaçınılmaz olarak «devrimdeki sınıf güçlerinin Marksist analizi konumunda ultrasol kendini aldatmaca ve«devrimci» maceracılık konumuna... komploculuk yoluna» kaydılar.

İşte, Leninist devrimci savaş anlayışını çarpıtma gayretiyle burjuva ideologlarının kullandıkları görüşler, enternasyonal komünist hareketin bir çok defa takbih etmiş olduğu bu Troçkist görüşlerdir. Bu ideologlar Lenin'in devrimci savaş hakkında getirdiklerinin «bir ülkenin proletaryasının diğer ülkelerdeki proleteriyayı desteklemek için silahlı saldırısını» savunmak olduğu iddia etmekte. (13) Mesela A. Meyer şöyle diyor: «Avrupa'yı istila edip bu şekilde dünya devrimini başlatarak... Rus işçi sınıfı sosyalizm için cihat açacaktı.» (14) Amerikan Sovyetologu S. Page ise Lenin'in «Lenin'i Rusya'daki diktatör koltuğundan Almanya ve Avrupa'nın tepesine taşıyacak kadar güçlü bir Kızıl Ordu tasarladığını» (15) iddia ederek mutlak bir saçmalığa düşmekte.

Burjuva tarih tahrifatçılarının iddiaları gerçekte açık bir çelişki içinde. Lenin devrimin askeri eylemlerle kısıktırılabilceğini asla inanmamıştı. «Devrimler ısmarlama yapılmaz, özel bir an için zamanlanamazlar; tarihsel gelişim süreci içerisinde olgunlaşırlar ve iç ve dış nedenlerin karmaşık bütünlüğüne kararlaştırılan bir anda patlak verirler.» (16) Lenin Bolşevik Partiye «devrim ihracı» siyasetini yakıştıranlara veya devrimci savaş ile «devrim ihraç»ını eşitleyenlere şiddetle hücum etmekte idi. Bu yüzden, örneğin, Bolşeviklerin kendi sistemlerini Berlin'e Kızıl Ordu süngüleri üstünde getirmek, yani Bolşevizmi kurmak için Almanya'yı ele geçirmek istedikleri iddiasını Lenin gülünç ve saçma olarak nitelendiriyordu. (17)

LENİN'İN DEVRİMCİ SAVAŞ KAVRAMI

Lenin'e göre devrimci savaş kavramı tamamen farklı bir muhtevaya haizdi. Şöyle yazmıştı: «belli şartlarda, devrimci savaş olmadan olmaz. Hiç bir devrimci sınıf devrimci savaş defterinden silemez, zira aksi halde kendini gülünç pasifizme mahkum edecektir.» (18).

Lenin devrimci savaşların kaynaklarını keşfetti. Ekim devrimi öncesinde bile, **Proletarya Devriminin Askeri Programı** makalesinde sosyalizmin ilk olarak bir yada bir kaç ülkede zaferinin «diğer ülkelerin burjuvazileri tarafında, sosyalist devletin muzaffer proleteriyasını ezmek için doğrudan bir çaba'ya neden olacağını» işaret etmişti. Böyle durumlarda bizim

tarafımızdan savaş meşru ve haklı olacaktır.» (19)

Engels'ten, muzaffer sosyalist sistemin «savunma savaşı» vermesi olasılığına dair bir cümle nakleden Lenin daha sonra «muzaffer proleteryanın diğer ülkelerin burjuvazisine karşı kendini savunma hakkını vurgulamak üzere devam ediyordu.» (20)

Sonuç olarak, proleterya devletinin yapacağı devrimci savaş, kelimenin Marksist-Leninist anlamıyla, emperyalist saldırıya karşı sosyalist Anavatanın savunması için verilen bir savaştır, yoksa «devrim ihracı» için, yani sosyalizmi kurmak gayesiyle diğer ülkeleri istila için bir bahane değil, Marksist-Leninistler herhangi bir ülkede yeni bir sosyal sistem kurulmasının o ülkenin kendi halkının işi olduğunu savunurlar. 1973de Moskova'da yapılan Barış Güçleri Dünya Kongresine hitabında SBKP Merkez Komitesi Genel sekreteri Leonid Brejnev bir kere daha Sovyetler Birliği'nin devrim ihracına karşı olduğunu vurguladı.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin barışçı dış siyaseti Marksist - Leninistlerin tutarlı olarak barış içerisinde bir arada yaşama siyasetini, bu siyaset tabanında sosyalizm zaferi adına emperyalizme karşı bir barışçıl saldırı yerleştirerek izlediklerinin ikna edici kanıtıdır.

- (1) R. Tucker, Marksist Devrimci Fikir, N.Y., 1969, s. 138-139.
- (2) Marksizm, Komünizm ve Batı Toplumu. Kıyaslamalı bir ansiklopedi N.Y., Cilt VIII, 1973, s. 310.
- (3) V.İ. Lenin, Toplu Eserleri, Cilt 27, s. 498.
- (4) age, Cilt 36, s. 322.
- (5) age, Cilt 8, s. 48.
- (6) age, Cilt 24, s. 417.
- (7) age, Cilt 27, s. 422.
- (8) age, Cilt 30, s. 453.
- (9) age, Cilt, 27, sf. 88.
- (10) Y. Seradski. Lenin: Polonya'da geçen yıllar, M. 1963, S. 29, Rusça.
- (11) Komünizmin Problemleri, Vaşington, 1966, No. 5, S. 8
- (12) V.İ. Lenin, Toplu Eserler, cilt 27, s. 71-72.
- (13) Marksizm, Komünizm ve batı toplumu, C. VIII, S. 311.
- (14) A. Meyes, Leninizm, Cambridge, 1957, S. 221.
- (15) S. Page. Lenin ve Dünya Devrimi, Newyork Üniversite Yayınları, 1959, s. 118
- (16) V.İ. Lenin. Toplu Eserleri, Cilt 27, S. 547.
- (17) age, Cilt 29, S. 173.
- (18) age, Cilt 25, S. 39.
- (19) age, Cilt 23, S. 79.
- (20) age.

TSİP'in Barış Program Taslağının Ana İlkeleri

Türkiye'nin tüm sosyalist ve barışsever güçlerine öneri ve ortak eylem birliği çağrısı olarak sunulacağı bildirilen barış programı taslağının başlıca şu ilkeleri içerdiği belirtilmektedir.

● Devletler arasındaki ilişkilerde esas ilke sosyal sistemi farklı olan ülkelerin **barış içinde yanyana yaşamalarıdır.**

● Barış içinde birlikte yaşama ilkesinin bugünkü somutlanması olan **Yumuşama** politikasının dünya çapında güçlenmesi ve Türkiye'nin de bu politikaya daha fazla uyması için çaba göstermek en önemli barış görevlerimizdendir.

● Uluslararası ilişkilerde haklı ve haksız savaşlar ayırımını gözetmek bilimsel bir ilkedir. Haklı savaşlar, **ulusal** ve **sosyal** kurtuluş savaşları, devrimci savaşlar, sosyalist ve ilerici rejimlere karşı yapılan dış saldırılar veya iç komplolar karşısında anayurdu koruma mücadeleleri, faşist diktatörlüğe, emperyalizmin ve yerli gericiliğin faşist, kanlı despotizmine karşı verilen yurtsever ve özgürlükçü savaşlar, ya da emperyalist istilaya karşı ezilen ulusun verdiği silahlı mücadelelerdir. Haksız savaşlar ise, ayrı ülkelerin egemen sömürücü sınıfları kendi çıkarları için başlattıkları savaşlardır. Tek terimle ifade edersek çağımızdaki haksız savaşlar emperyalist karakterli savaşlardır.

● Haklı savaşları desteklemek, haksız savaşlara karşı çıkmak bilimin ve tüm barışsever güçlerin başlıca barış ilkesidir.

● Barış ilkesi devletler arasındaki ilişkilerde, egemenliğe, toprak bütünlüğüne saygılı olmak, içişlerine karışmamak konusunda titizliği öngörür.

● Dünya ve bölgeler düzeyinde barışın güçlenmesi, siyasî yumuşamanın güçlenmesi, askerî yumuşamadan ayrı tutulamaz. Askerî yumuşama silahlanma yarışına son verilmesi, stratejik silahların sınırlandırılması, nükleer denemelerin tümüyle yasaklanarak tüm nükleer silah bulunduran ulusların bu yasağa uyması, karşılıklı kuvvet indirimi yoluyla giderek askerî blokların karşılıklı olarak kaldırılması, kimyasal ve biyolojik silahların, iklim ve hava değişikliği yapan araçlar kullanmanın tamamen yasakla-

narak uluslararası suç kabul edilmesi gibi önemli ve zorunlu tedbirleri içerir.

● Türkiye, emperyalizm tarafından bir barut fıçısı haline getirilen Orta Doğu gibi stratejik bir bölgedir. Ayrıca ABD'nin başını çektiği emperyalizmin Doğu Akdenizdeki militarist ve yayılmacı emelleri, bölge ve dünya barışını, bölgedeki ulusların güvenliğini tehdit eden bir olgudur.

● Türkiye de Amerikan emperyalizminin bu barış ve güvenlik düşmanı çabalarına uzun yıllardır yerli egemen sömürücü güçler aracılığıyla alet edilmektedir.

● Türkiye'nin bölgede barışı ve güvenliği tehdit eden bir araç olarak kullanılmaktan kurtarılması için Türkiye'deki ABD üslerinin kaldırılması, Türkiyenin NATO'dan, CENTO'dan çıkması ve bütün emperyalist askerî-politik ittifaklarının tek taraflı feshedilmesi şarttır.

● Sovyetler Birliği ile saldırmazlık paktının imzalanması ve detanta uygun olarak Türkiye'nin komşu ve diğer sosyalist ülkelerle iyi komşuluk ilişkilerinin ve ekonomik-kültürel işbirliğinin geliştirmesi gerekir.

● Doğu Akdeniz'de emperyalizmin sürekli besleyip körüklediği çıban başlarından birisi olan Türkiye ve Yunanistan arasındaki gerginliğin yumuşatılması için bu iki ülke arasındaki silahlanma yarışına son verilmesi, iki ülke arasında saldırmazlık paktı imzalanması zorunludur.

● Ege'de her iki ülkenin de çıkarlarını güvence altına alacak adil ve barışçı bir çözüme varılmalı, karşılıklı tehdit ve tahrikler derhal bitirilmelidir.

● Kıbrıs sorununun çözümü için Türkiye Birleşmiş Milletler kararlarına uyarak askerî birlikleri Kıbrıs'dan çekmeli ve Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, egemenliğine yönelmiş her türlü müdahalenin kaldırılarak, Kıbrıs'ın tüm yabancı askerlerden ve üslerden arınmış bağımsız, demokratik ve barışçı bir ülke haline gelmesi sağlanmalıdır.

● Kıbrıs'da her iki topluluğun da haklarını güvence altına alan adil ve barışçı bir çözüme ulaşmak için uluslararası bir konferans toplanmalıdır.

● Türkiyedeki barış çabalarının güçlendirilmesi için ülkemizin tüm barışsever güçlerinin katılacağı bir örgütlenmeye gidilmeli ve Dünya Barış Konseyi ile ilişki ve dayanışma kurulmalıdır.

● Türkiye'de barış mücadelesinin gerçekleşmesi için düzenlenecek ortak çalışmalar somut bir eylem programı çerçevesinde ele alınarak, yoğun ve etkin bir Barış Kampanyası açılmalı, konunun öncelikle tüm boyutlarıyla emekçi yığınlara maledilmesi, bu konuda sistemli bir propaganda ve ajitasyon çalışmaları yapılmalı, demokratik kitle gösterileri ve toplantıları düzenlenmelidir.

EMPERYALİZMİN ESASI VE ULUSAL TIPLERİ ÜZERİNE LENİN'İN DÜŞÜNCELERİ

V. Çeprakov

Marks'ın teorisini geliştiren Lenin, olgunluğa ulaşmış ve hatta onu aşmış olan kapitalist ekonomik ilişkiler sistemi olarak emperyalizmin derinlemesine çözümlemesini yapmıştı. Liberal ve reformist burjuva ideologlarının anlatma ve sınıflandırma ile yetindikleri bir takım dıştan görünen ve yüzeysel olayların arkasında, emperyalizmin kanunlarının ve uzlaşmaz çelişkilerinin ekonomik ve politik esasını görmüş olan kişiydi Lenin. Ve bundan şu sonuca varmıştı: Proletaryanın devrimci mücadelesi ve ulusal kurtuluş hareketi sonucunda kapitalist sistemin yokolması kaçınılmazdır.

Kapitalist üretim tarzını Marks, mülksüzleştirmeyle ve mülkiyetin bir noktaya yığılmasıyla meydana gelen üretim ve emek sosyalleşmesinin aldığı uzlaşmaz biçim olarak çözümlemişti. Lenin'in tezi bu çözümlemeyi şu şekilde geliştirdi: Üretimin bir noktada yığılması tekeli doğurur. İşte bu, kapitalizmin hem genel hem de bugünkü aşamasının en önemli yasalarından biridir. Marks'ın açığa çı-

kardığı kapitalizmin tarihsel misyonu (yine uzlaşmaz biçimde ve sömür- renlerin çıkarına uygun olarak üretimin, toplumsal üretim şeklinde örgütlenmesi misyonu), ilkönce tek tek şirketlerde, daha sonra tröstler çevresinde (Engels'in sözünü ettiği) ve nihayet, Lenin'in ortaya koyduğu gibi, bir ülkenin ekonomik yaşamının tek bir merkezden yönetimi şeklinde kendini gösterdi. Tekelci kapitalizmin gelişmesi ile ilgili Leninist teori doğrudan doğruya Marks'ın birikim teorisinin devamı niteliğindedir. Toplumdaki üretici güçlerin gelişimi ile bu güçleri kapitalist toplumun yapısı nedeniyle emekçilerin yararına kullanma olanaksızlığı arasındaki çelişki, en mükemmel ifadesini tekelci kapitalizmde bulmuş ve bu, sömürü, rejimin tarihsel olarak geçici niteliğini de doğrulamıştır.

Kapitalizmin emperyalist aşaması teorisini Lenin'in ortaya koyuşundan bu yana yarım yüzyıl geçti. Tarihsel gelişim, proletaryanın bilimsel teorisine bazı yeni sorunlar getirdi ve bunlara, mutlak surette bi-

limsel dayanağı olan cevaplar bulmak gerekiyor. İşte bu sorulardan bazıları: Modern tekelci kapitalizmin ortaya koyduğu nedir? Son yıllar içinde, burjuva toplum bağrında köklü değişiklikler olmuş mudur? Ve bunların sonucunda kapitalizm de dönüşüme uğrayacak ve kapitalizm olmaktan çıkacak mıdır? Ya da, hiç bir değişiklik olmamış mıdır ve günümüzdeki kapitalizm, yüzyıl başındaki biçiminden hiç bir surette farklı değil midir? Yaşamın getirdiği bu sorulara doğru cevap vermek için Leninist yöntemle etüt ve uygulama yapmanın çok büyük önemi vardır. Lenin toplumsal süreçleri, kendi dinamikleri, kendi sürekli değişimleri içinde gözönüne alırdı, ve sürüp gitmekte olan gerçek gelişmeye dayanmayı öğretirdi. Lenin, Marksizmin kurucularıyla tam uyum içindeydi zira onlar da gerçek tarihten ayrılan soyutlamaların asla değeri olmayacağını düşünürlerdi. Lenin ölü soyutlamalara karşı olduğunu söyler ve bunlarla o sıradaki dünya ekonomisinin somut gerçeklerini göstererek mücadele ederdi. Yine Lenin kesin ve tartışmasız olguların sağlam temeline dayanmanın zorunlu olduğunu kabul ederdi. Olayların objektif ve birbirine bağımlı ilişkisini kurmanın gerekliliğinin altını çizerek çeşitliklerin, gerçeğin çeşitli görünümünün hesaba katılmasının önemine dikkati çekerdi. Bundan ötürü yapılan çözümlemelerde farklılaştırmaya gidilmesini önerirdi. Daha **Savaş ve Devrim** eserinde Lenin, kapitalist üretimin devletleştirilmesini, tekellerin devâsâ gücüyle devletin tek bir mekanizmada, on milyonlarca insanı tek bir organizasyon içinde toplayacak şekilde birleşmesi döneminin

başlangıcını, yani devlet kapitalizmini ispatlamış bulunuyordu. 1919 yıllarında toplanan VII. kongrede kabul edilen parti programının taslağı, tekelci kapitalizmin, serbest rekabetin yerine geçmesi olgusunun gerçekleştiğine işaret ediyordu. Tekelci devlet eğilimlerinin gelişimi kapitalizmin genel bunalımına sıkışıkya bağlıdır. Kapitalist toplumdaki süreçleri sosyalizmin dünya ölçüsündeki atılımına ve proletaryanın sınıf mücadelesinin gelişiminin etkisini hesaba katmadan; tekelleri ve burjuva devleti kapitalist rejimi kurtarmak ve güçlendirmek için tedbirler almak zorunda bırakılan anti - emperyalist ve sömürgeciliğe karşı hareketin ulaştığı yeni aşamadan ayrı düşünürsek, derinlemesine çözümlemenin olanaksızlığı işte bu yüzdendir.

Sanayileşmiş bir dizi ülkede kapitalist üretim tarzının emperyalist aşamasının ulaştığı yüksek tarihsel düzey olarak tekelci devlet kapitalizmi daha şimdiden üretim ilişkilerinin hakim biçimi haline dönüşmüş bulunmaktadır. Kuşkusuz «saf» tekelci devlet kapitalizmi yoktur, ve olması ihtimali de bulunmamaktadır. Çünkü, daha önceki şekillenmelerin tüm izlerinden arınmış «saf» bir toplumsal biçim hiç bir zaman olmamıştır. Bugün bile, kentlerde ve kırsal yerlerde kapitalist küçük mülkiyet varlığını sürdürüyor, hem de, mülkiyetin esas ve tayin edici biçimi yanında (ve dolayısıyla tayin edici üretim ilişkileri yanında). Bu biçim tekellere ve devlete ait mülkiyet yani tekeller bütünü mülkiyeti biçimidir. Ancak, Lenin'in ispatladığı gibi, örgütlenmesi kapitalist olmayan üretim de finans-kapitalin bağımlılığı altına girmek zorunda kalmıştır. Ne var ki, Batı'nın modern

kapitalizminin «mikst bir sistem», mekanik bir toplanma, üretim araçlarının bütün mülkiyet biçimlerinin birarada varolması olduğunu ispatlamaz bu olgu, yani tekelci devlet kapitalizminin «saf» olarak varolmaması olgusu.

Tekelci devlet kapitalizminin bulunduğu ülkelerde bazı karakteristik ortak çizgiler vardır. Her şeyden önce, bu ilişkilerde emeğin sosyalleşme düzeyi yüksektir ve bu da, üretimdeki yığılmanın, özel tekellere dayanan kapitalist merkezleşmenin ve devlet tekellerinin gelişmesinin sonucudur.

Modern emperyalizmin ekonomik süreçleri, aynen Lenin'in tahmin ettiği gibi, finans oligorşisinin despotizmini güçlendirmeye doğru gidiyor. Temel üretim araçlarının sahipliği üzerindeki tekel büyüyor, büyük sermaye, yalnız başına devletin sağladığı elbirliği ile, ulusal üretime elkoyuşunu gittikçe artırıyor. Loncalar ise, yalnızca daha güçlü hale gelmekle kalmayıp daha da merkezleşiyor. Bunun nedenlerinden ilki, tekellerin birbiri içinde erimesi ve birbiri içine girmesi, ikincisi hem tekellerin yapısal reorganizasyonu hem de bilgisayarların kullanımı sayesinde tek bir yönetimin güçlendirilmesi, üçüncüsü de, üretimin bütün dallarını içine alacak şekilde tekeller oluşturma eğilimi.

Lenin, ilk olarak, **Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm** adlı eserinde «Devlet Tekelleri»nden söz ediyordu. O zamandan beri, bir dizi ülkenin hepsinde kapitalist devlet, burjuva millileştirmeler ve yeni şirketlerin kurulması sonrasında dev bir müteahhit durumuna dönüştü. Bu ülkelerde sanayi ve ulaşım işle-

rine yatırılan sermayenin 1/5'i ilâ 1/3'ü Devlet'in elinde bulunuyor. Özel tekeller ve Devlet, tek bir bütün oluşturmak için gittikçe daha çok içiçe geçiyorlar.

Üretici güçlerin ve ekonomik gelişmenin bugünkü durumunda, Burjuva Devletin ulusal ekonominin işleyişine müdahalesi bir ekonomik zorunluluk olmuştur artık. Devletin yeni rolü, birinci sırada, ekonomik yaşama doğrudan doğruya katılması şeklinde ifade ediliyor. Devlet, büyük bir mal ve hizmet üreticisi, zengin bir müşteri (özellikle yoğun askeri-leştirmesi olan ülkelerde), elinde önemli fonlar toplamış, tekelleri bol keseden finanse eden bir banker, ulusal gelirin 1/3'ü ile 2/5'i arasındaki bölümünün alabildiğine güçlü sahibi durumuna geldi. Diğer yandan Devlet politikasıyla ekonomi üzerine etki yapmakta; gelir sistemi yardımıyla, hızlandırılmış sermaye birikimi ve yüksek düzeyde kendi kendini finanse etme olanaklarını yaratmakta ve bunu bilimsel araştırmalara ve teknik gelişme alanlarına yaptığı yatırımlarla gerçekleştirmekte (bu yatırımlar, bu nitelikteki toplam harcamaların 2/3'ünü kapsıyor), böylece bilimsel ve teknik ilerlemeyi sağlama bağlamakta. Nihayet Devlet, yüksek derecede gelişmiş ülkelerin ekonomik mekanizmasının ayarlayıcısı ve programlayıcısı rolünü oynuyor ve bu iş için özel bir aygıt oluşturuyor.

Devlet kurumlarının ekonomik yaşam üzerinde aktif etkisi var. Ama bu, söz konusu kurumların tekellerin haberi olmadan davrandıkları anlamına gelmiyor. Ancak şu da bir gerçek ki, Tekeller, devlet kurumlarının fonksiyonlarını talep etmiyorlar, Devlet tekelci şirketler aygıtının bir

dalı olmuyor. Marks'ın **Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi**'nde yazdığı gibi, iş bölümünün arkasından, Devlet toplumdan ayrı olarak kendi öz kurumunu oluşturur. Marks aynı zamanda, **Felsefenin Sefaleti**'nde Devletin çalışma sınırlarının da altını çizmiştir: «...Bütün zamanların hükümdarları ekonomik koşullara boyun eğdiler ama yasalar hiç bir zaman onlar için yapılmış olmadı. Politik ve kamusal yasalar, ancak ekonomik ilişkilerdeki yetkiyi dile getirdi, yazılı düzene soktu.»

El emeğinin sömürsü aracılığıyla çıkar sağlanması, kapitalist üretimin temel hareket ettirici gücü olmaya devam ediyor. Her üstencinin, bu ister bir aile şirketi ister bir anonim şirket ya da bir Devlet şirketi olsun, nihai hedefi çıkar sağlamaktır. Bu, tekellerin yatırım politikalarında hemen kazanç sağlamaya çalışmayıp, genellikle önemli ama belirli bir süre sonundaki kârlarını hesaplamaları (kendilerine, tekeli olmayan kesim üzerinde avantaj sağlayan) olgusuyla çelişkili değildir. Bilimsel ve teknik devrim, büyük işletmecileri, gelirlerinin dağılım oranlarını birikim fonları (dağıtılmayan kazanç) yararına ve aksiyon (ortaklara düşen pay) dağılımı zararına değiştirmek zorunda bırakıyor. Ve yine bu da, elde ettikleri artı-değeri özel tekellere transfer eden «kârsız» Devlet şirketlerinin varlığı ile çelişik değildir.

Kapitalist üretim tarzının objektif tabiatını oluşturan tekellerin kazanç yarışı zaman zaman, Devletin iradesiyle çelişkiye düşebilir. O Devlet ki, tekeli kapitalin yüksek sınıf çıkarlarını yani sömürü rejimini korumayı, Tekelci Devlet Oligarşisinin

tüm gücünü kendi bütünlüğü içinde sağlama bağlamayı iş edinmiştir! Bu tarz çatışmalar sık sık oldu, özellikle de sosyalist dünya ve enternasyonal işçi hareketinin gelişimi karşısındaki mücadele ağırlaştıkça. Bu çatışmaların, burjuva toplumda ortaya çıkan zor sorunları hiçbir surette ortadan kaldırmadığı da bir gerçek. Tekelci Devlet Oligarşisi, bilimsel ve teknik gelişmeyle ilgili sorunlara, ekonomik atılımda, genel talebi ayarlama ve programlamayla çözüm bulacak durumda değil. Kişisel ve toplumsal tüketimde ve yatırımlarda yeterince artım sağlama, ekonomiyi dönemsel dalgalanmalardan kurtarma, işsizliği ortadan kaldırma, genel eğitim ve toplumsal güvenlik koşullarını yaratma yeteneğinden de yoksun. Kapitalist üretim tarzının temel yasaları değişik bir biçim altında işlemeye devam ediyor; emperyalizmin bugünkü aşamasında kapitalizme özgü çelişkileri güçlendirerek ve yenilerini yaratarak.

Yine de, gelişmiş tekeli kapitalizmin toplumsal ve ekonomik yapısındaki ortak yönler, çeşitli ülkelerde aldığı somut biçimler arasında ciddi farklılıklar olmadığı anlamına gelmemelidir. Ekonomik sürecin temel çizgisi, gelişme biçimleri ve yolları arasında engin bir çeşitlilik bulunmasını engellemiyor.

Kapitalizmin emperyalist aşamasının genel teorik analizini yaparken Lenin, «Devletin ulusal finans grupları»ndan, «Tek tek Devlet Emperyalizmleri»nden de söz etmişti. Genel olarak emperyalizmin kendine özgü genel çizgileri yanında özel karakteristik belirtir ve çizgilerinin de ilk planda ortaya çıktığının pek çok kez altını çizmişti. Leninist yöntem,

kendisiyle birlikte bir çok değişikliği de getirmiş olan Tekelci Devlet Kapitalizmi yönetimindeki emperyalist ülkelerin ayırıcı çizgilerini ortaya koyma olanağını vermektedir.

1910 yılı rakamlarına dayanarak Lenin, dünya finans kapitalinin «dört direği»nden söz ederken, sömürgeleri bakımından en zengin ülkeler olarak İngiltere ve Fransa'yı sayıyor, diğer ikisinin, yani Birleşik Devletler (ABD) ve Almanya'nın ise gelişmelerindeki hızlilik ve üretimdeki kapitalist tekellerinin önemi ile diğerlerinden ayrıldığını belirtiyordu. Eğer bugünün «dört büyükler»i düşünülürse burada da iki ülkenin, yani Birleşik Devletlerle Federal Almanyanın ekonomik gelişmede ulaştıkları çok yüksek düzeyle diğerlerinden ayrıldıkları ve Emperyalist Devletler sisteminde özel bir yer tuttukları ortaya çıkar. Kapitalist tekellerin gelişiminin Lenin tarafından gözlemlenen hızliliği ve derecesi o noktaya varmıştır ki, bugün bu iki ülkedeki tekeller, rakiplerinin çoğunu açıkça geride bırakmışlardır.

Birçok Batı Avrupa tekeli ile karşılaştırıldığında Amerikan tekelleri gerçekten birer devdir. Birleşik Devletlerdeki ve Avrupadaki tekellerin önemi ekseri kıyaslanamayacak kadar farklıdır: 80 Amerikan firmasına karşılık Amerikan olmayan, yalnızca 32 firmanın (altısı İngiliz, on ikisi Batı Alman) 1 milyar doların üstünde iş hacmi vardır. Birleşik Devletlerde ve Federal Almanya'da üretimin kapitalist tekelleşme düzeyi, diğer kapitalist ülkelerden yüksektir. Birleşik Devletlerde sanayi işçilerinin yarıdan fazlası, 500'den fazla işçisi olan şirketlerde çalışırken bu oran Fransa'da sadece 1/3'tür. Birleşik Devletlerde

sanayiye yatırılan sermayelerin 2/3'ünü 500 lonca elinde bulundurmaktadır. Amerikan tröstlerini, güç bakımından, Batı Alman tröstleri izlemektedir. Federal Almanya'daki 100 büyük tekelin sanayideki iş hacmi, toplam sanayi hacminin hemen hemen yüzde 40'ına ulaşmaktadır.

Birleşik Devletler ve Batı Avrupa ülkelerindeki Tekelci Devlet Kapitalizminin yapısal farklılığı, herşeyden önce iki tekelci mülkiyet biçiminin yani tekelci özel mülkiyet ile Devlet mülkiyetinin oranlarında görünür hale gelmektedir. Bilindiği gibi tekelci kapitalizm, ister millileştirme şeklinde olsun (hatta geri satınalma da dahil) ister Devlet şirketleri kurulması biçiminde olsun ekonominin belli bir bölümünün devletleştirilmesini büyük bir ihtiyatla ve istemeye istemeye kabul eder. Tekelci kapitalizm için, bu, millileştirmenin, emek gücünü doğrudan sömürme olasılığını kısıtladığından söz edilmeden, «kutsal» özel mülkiyet ilkesini baltalamakla eşdeğerdir. Ancak buna rağmen Batı Avrupa tekelci kapitalizmi, hal ve şartların getirdiği baskıyla, bazı şirketlerin ve hatta ekonominin bazı dallarının tamamının millileştirilmesini kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu yola gidişin nedeni, bir yandan sanayi ve ulaşımın bazı «eskimiş» dallarındaki şirketlerin açık vererek işleyişi ve diğer yandan tekellerin, daha verimli yatırımlar için sermayelerini serbest bırakmak arzusu olmuştur. Bunalmalar karşısında, özel tekelci sermayenin ferahlatılması, iflâs tehlikesiyle karşılaşan şu ya da bu daldaki büyük sanayicilerin kurtarılması işi, gittikçe daha sık devlet kesesinden yapılır oldu. Büyük sermayenin

organik bileşimiyle oluşan dallarda üretim aygıtının yenilenmesi ve çok büyük sermaye payı gerektiren en modern sanayi dallarında yeni şirketler oluşturulması için yeterli araçların bazı şirketlerde bulunmaması, bu şirketleri karışık (mikst) şirketler kurulmasını kabul etmek zorunda bıraktı. Ve nihayet, tekellere ham madde, enerji, ulaşım teçhizatı ve diğer teçhizat veren dalların millileştirilmesi, üretim masraflarını azaltma mücadelesini zorunlu kılan rekabetin sonucu oldu. Pek çok durumda, şirketlerin millileştirilmesi işçi sınıfı tarafından dayatıldı.

İşte bütün bu nedenlerden ötürü Devlet mülkiyeti, Batı Avrupa'nın tekeli kapitalist ülkeleri ekonomisinde önemli bir yer tutuyor. Devlet şirketlerinin enerji dalında, sanayide, ulaşım endüstrisinde, v.b. yatırımları, Federal Almanya'da toplam yatırımın yüzde 18,1'ini, İtalya'da yüzde 28'ini, Fransa'da yüzde 33,5'unu, İngiltere'de de yaklaşık yüzde 45'ini oluşturuyor' Oysa Birleşik Devletler'de durum farklı. Orada üretimdeki devlet mülkiyeti, bütün içinde büyük olsa bile, önemli değil. Federal hükümete ait üretim şirketlerinin ve yerli idareye ait kurumların ulusal gelirdeki payı 1960 yılları ortasında yüzde 1,3 idi ve işçileri de toplam işçi sayısının yüzde 1,4'ü kadardı. Amerikan tekelleri, güçleri sayesinde millileştirmeden vazgeçebiliyorlar ve dolayısıyla modern üretici güçlerin idaresi için bir tekeli burjuvazi zorunluluğu da sorun olmuyor.

Amerikan ve Batı Avrupa kapitalizmleri arasındaki farklar aynı zamanda ekonomik gelişmedeki olanaklarının eşit olmayışının da sonu-

cu. Birleşik Devletler, ulusal brüt üretim hacmi ve bu üretimin mutlak artışı bakımından diğer kapitalist ülkelerin öyle önüne geçiyor ki, üretimin gelişme düzeni biraz yavaşladığı zaman bile, bu, Amerikan üstünlüğünü asla azaltmıyor.

Birleşik Devletler ve Batı Avrupa'nın bilimsel ve teknik gelişme alanındaki olanakları da eşit değil, özellikle bu sektördeki harcamaların her beş yılda iki katına çıktığı hesaba katılırsa... Birleşik Devletler bu sektöre yılda 20 milyar dolardan fazla ayırırken Batı Avrupa ülkelerinin ayırdığı miktar 6 milyar dolar. Yapılan araştırmaların genişliği de farklı: Birleşik Devletler'de araştırmalar geniş bir alanda yapılırken, Batı Avrupa ülkelerinde bunlar her ne kadar çoğunlukla çok önemliler de, ayrı sektörleri ilgilendiriyor.

Birleşik Devletlerin teknik üstünlüğü, uzay araştırmaları alanında, aeronotik sanayiinde ve füze yapımında, bilgisayar üretiminde gerçekleştirdikleri şeyler, emperyalistlerarası mücadelenin temel ögesini oluşturuyor. Ancak, Batı Avrupa'nın bazı dallarda ABD'ye üstün geldiği de bir gerçek (kimya, optik, alet-edevat yapım dallarında).

Yeni yatırımların hacmi de Birleşik Devletler ve diğer kapitalist ülkelerde çok farklı. Birleşik Devletlerde yatırımlarla milli gelirin bütünü arasındaki oran diğer ülkelerdekinden daha düşük olmasına rağmen bu yatırımların kütesel miktarı öyle büyük ki, sabit fonların artmasını gereksindiren bilimsel ve teknik devrim koşullarında Birleşik Devletler, diğer emperyalist rakipleri üzerinde eziçi üstünlüğü koruyorlar.

Sermayenin birikim ve merkezi-

leşme sürecini hızlandırmak amacıyla Devletin ekonomiye müdahalesi, fiyat oluşum mekanizmasına sızması, işçi sınıfı üzerine uygulanan baskı, tekelci olmayan tabakaların yağma edilmesi, dönemsel olmadığı iddia edilen ayarlamalar, Tekelci Devlet kapitalizmi bulunan tüm ülkelerin hemen hemen ayrılmaz unsurlarıdır. Ancak bu müdahalenin biçimleri ve önem derecesi, Devlet ve Tekeller arasındaki ilişkiler birbirinden farklıdır.

Batı Avrupa ülkelerinde, ekonomik atılımı doğrudan doğruya ayarlama ve programlama için bir sistem oluşturulmuş bulunuyor. (Federal Almanya dışında). Birleşik Devletlerde ise, belli bir finans, para ve vergi politikası aracılığıyla uygulanan dolaylı bir düzenleme mevcuttur; bunun yardımıyla hükümet, ekonomik atılımı uyarlamaya ve dönemsel dalgalanmaları hafifletmeye çabalyor.

Aslında kapitalizmin en gelişmiş ülkesinin Tekelci Devlet kapitalizmi biçimlerinin olgunluğu açısından rakip - ortaklarına göre geri kalmış olması paradoksal bir durumdur. Bunu, şu olguyla açıklama mümkündür: Batı Avrupa'da (Federal Almanya hariç) bir yandan Tekelci Kapitalizmin nisbi zayıflısı diğer yandan işçi sınıfının baskısı, sosyalleşme ve Devlet şirketlerinin sayısını artırmak yolunu, Devlet'in ekonomiye önemli boyutlarda ve doğrudan doğruya müdahaleleri için girişimini güçlendirmesini dayatmaktadır. Bunun sonucunda Devlet, tekeller karşısında büyük bir bağımsızlık elde etmektedir.

Tekelci Devlet kapitalizmi biçimleri ve yöntemlerinde Birleşik Devletler ve Batı Avrupa arasındaki fark-

lılıkların bir nedeni de, kapitalist dünyanın bu iki bölgesinde işçi sınıfı tarafından uygulanan baskının farklı oluşudur. Güçlü sendikal hareket, komünist kitle partisinin mücadelesini Batı Avrupa'nın en büyük ülkelerindeki etkinlikleri, özellikle iki dünya sistemi arasındaki rekabet koşullarında yönetici çevrelerin politikası üzerinde gittikçe artan bir etkinlik yaratmakta, bunları işçi sınıfına toplumsal ödümler zorunda bırakmakta ve durum başka türlü olsa almaktan bile çekinecekleri bazı tedbirleri uygulamaya zorlamaktadır.

Çeşitli emperyalist ülkelerin ayırdedici özelliklerinde de çeşitli değişiklikler olmuştur.

Lenin'in «Amerika işçilerine mektup»unda «en genç, en güçlü» diye nitelendirdiği **Amerikan emperyalizmi**, onu özellikle saldırgan hale getiren yeni çizgiler edindi, Birleşik Devletler, kapitalist dünyanın en büyük sanayi, finans ve ticaret merkezi oldu. Geçmişte az sermaye ihraç eden Birleşik Devletler bugün, dünyanın en büyük alacaklısı durumuna gelmiştir. Diğer bir yeni öge de şu: Yabancı ülkelerdeki üretime yapılan sermaye yatırımı Birleşik Devletler için gelişmiş ülkeler pazarlarına gittikçe daha fazla girme aracı olmaktadır. Birleşik Devletler tekelci sermayesi aynı zamanda, gelişme yolundaki birçok ülkenin halklarını köleleştirip yağma etmekte. Üçüncü Dünyanın ekonomik yönden ezilen kısmının sömürsünden aşırı kazançlar sağlamakta. Birleşik Devlet dünya hegemonyasının özlemini çekiyor ve bu, kapitalist dünyadaki her duruma damgasını vuruyor. Yıllardan beri Birleşik Devletler, Güney Doğu Asya halklarına karşı sürekli saldırı

savaşı içinde bulunuyor. Latin Amerikanın, Afrikanın, Batı Avrupanın iç işlerine karışıyor, Amerikan Emperyalizmi, kahraman Vietnam halkına karşı canice bir savaşı sürdürüp durdu.

Lenin, **Alman Emperyalizmini** jünkerlerin ve burjuvaların emperyalizmi diye nitelemişti o zamanlar. İkinci Dünya Savaşı arkasından Prusyalı jünkerler silinince Batı Alman Emperyalizmine özgü bu ekonomik belirti kayboldu ama, Prusyalı ideolojisi hâlâ sürüp gidiyor. Alman emperyalizminin geçmişte de oldukça az sömürgesi vardı ve daha sonra bunlardan hiçbirisi kalmadı. Almanya yabancı ülkelerdeki yatırımlarını yitirdi. Alman Emperyalizmini niteleyen şey, sermayenin yüksek düzeyde yığılması ve merkezileşmesidir. Daha Kayzer Almanyasında bile teknelci sermaye, sanayi ortaklıkları hiyerarşik sistemi biçiminde ileri derecede örgütlenmişti. Faşist rejim bu sistemi güçlendirdi. Bugünkü Almanya'da yine aynı sistef yaşamını sürdürmektedir ve bununla da kalmayıp, devletin artan rolünü de kullanarak daha büyük bir ağırlığa sahip olmuştur.

Alman emperyalizminin açıkça saldırgan ve genişlemeci bir niteliği var. Ayırdedici çizgilerini militarizm ve neo-nazizm oluşturuyor. Batı Alman emperyalizmi Avrupa kıtası için başlıca tehlike durumunda. İşte bunun kanıtlarından bir kaçı: İkinci Dünya Savaşından sonra ve Hitler Almanyasının yıkılışı arkasından oluşturulan Avrupa ülkelerinin sınırlarının revizyonuna değgin planlar; Bundestag tarafından kabul edilen ve demokratik ve anti-nazi güçlere karşı geniş bir zorlama ve şiddet ted-

birleri sistemini öngören olağanüstü yasalar; Demokratik Alman Cumhuriyetini tanımayı red; Batı Berlin konusundaki kışkırtmalar vb.

Lenin, «Yeni bir emperyalist güç» olarak **Japonya'nın** ortaya çıktığını belirtmiş ve onu, askeri ve feodal emperyalist bir ülke olarak tarif etmiştir. Bugün Japonya, kendisini geçmişte niteleyen çizgileri büyük çapta yitirmiş bulunuyor. Japonya, bugün, sanayi açısından gelişmiş teknelci kapitalist bir ülkedir artık.

Yüksek birikim oranı, ücretleri düşük düzeyde tutmaya olanak veren fazla el emeği, Devletin finansman politikası, sanayinin modernleşmesi adına küçük şirketlerin yıkılmasını hızlandıran kapitalist rasyonelleşme ve büyük firmaların birbiri içinde erimesi ile sağlanan teknelci sistemin yerleşip sağlamlaşması sonucunda sanayi üretiminde büyük yatırımlar sağlandı. Japon ekonomisi bu sayede hızlı bir atılım yaptı savaştan sonra. Son on yıllar içinde diğer ülkelerde keşfedilen yeni teknel malzemenin Japonyaya hızla girdiğini özellikle belirtmek gerekir. Belli başlı emperyalist ülkeler arasında bulunmasına rağmen Japonya'da da küçük şirket sayısı az değildir; bu şirketlerin dönüşüm sanayindeki gereçler toplamı içindeki payları 1955'de yüzde 56 iken 1963'te yüzde 50'ye düşmüş olsa bile,

İkinci Dünya Savaşındaki yenilgisine rağmen Japonyanın teknelci sermayesi, Asya'da ve Pasifik'te «ortak refah çemberi» oluşturma çabasıdadır.

Lenin'in ortaya çıkardığı ve «sermaye açısından en güçlü olan ülkelerdeki çürüme» yazısında ifadesini

hemen bulan eğilim, her geçen gün gittikçe büyüyen ölçüde kendini dışa vuruyor. İngiliz tekeli sermayesi engin sömürge imparatorluğunun dağılmasından sonra (bu imparatorluk, İngiliz kapitalizminin ayırdedici özelliklerinden biriydi), ekonomik ve politik yerini yeni yöntemlerle korumaya çalışıyor. İngiliz Emperyalizmi bütün güçlerini kullanarak, ayrıcalık sistemine sarılıyor. Bunun da amacı, Sterlin bölgesinde bulunan ve 700 milyonluk güçlü alıcısı olan ülkeleri sömürmeye devam ettirebilmek. Bununla birlikte bu süreç, Büyük Britanya'nın arzulamadığı bir yönde gelişiyor. Bugün, eski sömürgelerine yaptığı ihracat toplam ihracatının yüzde 30'una bile ulaşmıyor, oysa on yıl önce bu oran yüzde 45'in üzerindediydi. İşte bu yüzden ki İngiltere tekeli sermayesi geleceğini gittikçe daha çok Batı Avrupaya bağlı görüyor. İngiliz mallarının Avrupa kıtasına ihracı eğilimi, artarak geliştirmeye çalışıyor; nitekim bu ihracat on yılda iki katına çıkmış ve toplam ihracatının yüzde 40'ını aşmıştır (1954'te bu oran yüzde 30 idi).

İngiliz emperyalizmi, kapitalist dünyadaki yerini korumak amacıyla dünyanın çeşitli bölgelerinde askerî üsleri elinde tutuyor. Acı verici ünlü «Doğu Süveyş» siyasetini bu yüzden uyguladı ve «askerî varlığı» ile Asya ve Pasifik'teki çıkarlarını güven altına almayı denedi. İngiltere'nin «Doğu Süveyş» doktrinini zoraki terkedişi, İngiliz emperyalizminin zayıflığının ve bu bölgeye çengel atmak için gösterdiği çabaların boşluğunun kanıtı olmuştur.

İngiliz emperyalizminin bir diğer ayırdedici özelliği, dünya pazarında tekel durumundaki yeriydi.

İngiltere bu birincil tekeli konumunu uzun süredir yitirdi ve dünya ticaretindeki payı hızla azalmaya devam ediyor. 1937 yılında, kapitalist ülkelerin sanayi malları ihracında İngiltere'nin payı yüzde 21,9 iken, 1967 yılında bu oran yüzde 11,9 a düştü, ve düşmeye devam ediyor.

İngiltere, geçmişte olduğu gibi dünya bankeri rolünü oynamayı arzuluyor. Yabancı ülkelerdeki yatırımları İkinci Dünya Savaşı sonunda 3,4 milyar sterlin iken 1966 yılı sonunda 17 milyar sterline yükseldi. Ve, iki dünya savaşı arasındaki dönemden başlayarak İngiliz tekeli kapitalizmi, aksiyonları nedeniyle teknik gecikmesini daha ciddiyeştirmeye ve dış pazarlar üzerindeki rekabet gücünü yitirmeye objektif olarak katkıda bulunduğundan, bilimsel ve teknik devrim koşullarında sanayi gelişmesi için o denli vazgeçilmez olan sermayelerin bugünkü kaçıışı, İngiliz ekonomisinin rakiplerine oranla daha da fazla zayıflamasına neden oluyor.

İngiliz sanayi, bilimsel ve teknik devrimin gereksinmelerine bağlı olarak yapısını değiştirmeyi başaramadı. Eski sanayi dalları, sanayinin bütününde gereksiz derecede büyük bir yer tutuyor. İngiliz şirketlerindeki emek üretkenliği diğer ülkelere oranla düşük. 1950 ve 60 yıllarında İngiltere, tekeli kapitalizmin hakim olduğu bütün ülkeler arasında en düşük ekonomik gelişme hızına sahip olan ülkeydi (örneğin Federal Almanya'dan üç defa düşük). Yabancı ülkelerdeki pek aşırı askerî harcamalar ve sermaye ihracı, İngiltere'deki ödemeler dengesinde sürekli açık olmasına neden oldu (son dört yılda, yıllık 440 milyon sterlinden fazla), İngiliz parasını zayıflattı ve korkunç bir

dış borç getirdi (4 milyar sterlinden fazla).

Ancak, sürekli olma niteliğine bürünen İngiliz emperyalizmi yine de ciddi bir güçtür. İngilterenin sanayi üretiminde ve kapitalist dünya ticaretinde önemli bir yeri vardır. Yabancı ülkeler çok büyük yatırımlar yapmaktadır ve Batı Avrupa'da başlıca askeri güçlerden biridir.

Fransa'nın çehresi de çok değişti. İkinci Dünya Savaşından önce olduğu gibi tüm dünya fonlarını kiralayarak durumunda değil artık. 1960 yıllarında Fransa'nın dış ülkelere yaptığı yatırımlardan daha fazlasını dış ülkeler Fransız sanayiine yapıyordu. Deniz aşırı topraklardaki siyasî gücünü kaybeden Fransa, oradaki etkinliğini ekonomik ve diplomatik yollarla korumaya çalışıyor. Bu gün Fransa yüksek derecede gelişmiş büyük sanayiye sahip bir ülkedir. Özel tekellerin ve Devlet tekelinin gelişimi dolayısıyla en güçlü kapitalist ülkeler arasındadır yeri. Ama aynı zamanda, dünya kapitalist sistemi içinde Fransız tekeli sermayesinin durumu son derece karmaşıktır. Günümüzün en saldırgan iki gücüyle tehdit ediliyor bu sermayenin çıkarları: Amerikan emperyalizmi ve Batı Alman emperyalizmi. Olayların baskısıyla Fransa, Birleşik Devletlerin Batı Avrupa'da yayılmasına, NATO'ya el koymasına ve Federal Almanya'nın Batı Avrupa'da hegemonya kurma iddialarına karşı çıkıyor. Fransa'nın bağımsız bir dış politika gütmeye arzusunu önemli oranda açıklayan şey işte bunlar.

İtalya savaştan sonra bir sanayi ve tarım ülkesi oldu. İtalyan sanayinin tekeli taban üzerinde hızla bir noktaya yığılması ve merkezileşme-

si süreci sürüp gidiyor. Ve bunun karakteristik belirtisi, Devlet şirketlerine ait mülkiyet payının yükseldiğidir. Bununla birlikte, sanayiindeki önemli ilerlemeye rağmen İtalya'nın ekonomik yapısındaki zayıflıklar, yarı feodal kalıntılar ve bilimsel araştırmalar ve teknik yenilikler alanındaki gecikme, bu ülkeyi diğer gelişmiş kapitalist ülkelerin gerisinde bırakıyor.

Belçika, Kanada, Avustralya, Hollanda, İsveç, Norveç, Danimarka gibi ikinci sırada yer aldığı söylenen devletlerin kapitalist dünya sistemi içindeki durumları da değişiktir. Tekelci Devlet kapitalizminin geliştirdiği ülkelerin ayırdedici niteliklerini taşıyan bu ülkeler, emperyalist sistemin önemli halkaları durumunda. Ama aynı zamanda, belli başlı emperyalist devletlere nazaran, ekonomik yönden olduğu kadar savaş potansiyeli yönünden de son derece zayıflar.

Bu «küçük» ülkeleri şematik olarak iki gruba ayırmak mümkündür: İlk gruptaki Belçika, Kanada, Avustralya, tekeli sermayesi hemen tamamıyla esas emperyalist ülkelerin kiyle içiçe geçmiş olan ülkelerdir ve hemen hemen onların küçük ortakları durumundadırlar; diğerleri, yani İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda ise, bilimsel ve teknik devrimin, oldukça dar bir yelpaze içindeki modern sanayi kalemlerinin üretiminde uzmanlaşmak zorunda bıraktığı ülkelerdir ve bunlar büyük yabancı tekelin kısmen ihalecileri durumuna gelmişlerdir. Bu biçimdeki uluslararası iş bölümü, tekeli kapitalizmin hüküm sürdüğü ülkelere küçümsemeyecek ölçüde avantajlar sağlamıştır ama, büyük emperyalist güçler karşısındaki bağımlılıklarını da arttır-

miştir aynı zamanda.

İsviçrenin ise ayrı bir yeri var. O da bazı modern sanayi kalemlerinin üretiminde uzmanlaşmıştır ancak, aldığı farklı yeri ilk sırada tayin eden şey, dünya emperyalizminin finansman sisteminde bankaların oynadığı roldür. İsveç'in özel durumuna da işaret etmek gerekir. Bu ülke, bazı uygun şartlar sayesinde tarafsız bir politika izlemeyi başarmıştır. Diğer yandan Avusturya, Batı Alman finans kapitalinin genişlemeci emellerine konu olan ülkedir.

Güncel ölçütlere göre orta derecede gelişme düzeyi gösteren bir grup ülkenin de hayli özel durumu var. Bunlar **İspanya, Portekiz, Yunanistan, İrlandadır**. Bu ülkelerde hâlâ, ekonomik ve toplumsal gelişmedeki gecikmenin açık çizgileri görülür. Kişi başına ulusal gelir, Batı Avrupa'nın büyük güçlerine oranla çok düşüktür; tarımla uğraşan nüfus yüzdesi yüksektir; feodalite kalıntıları vardır (İspanya, Portekiz); bazı monokültür belirtilerini de içinde taşıyan yaygın tarım mevcuttur; maden çıkarımı ve tüketim maddeleri üretimi sanayii hakim durumdadır; zaman aşımına uğramış üretim yöntemleri ve teknoloji kullanılarak sanayi dağınık biçimde gelişmektedir; niteliksiz el emeği bolluğu ve göç vardır. Bütün bunlara rağmen, büyük kapitalist şirketler bu ülkelerde de egemen durumdadır. Kontrol ettikleri sermaye tutarı gözönüne alındığında, İspanyol banker gruplarının, Yunanlı hanedan ailelerinin, Portekiz konsorsiyumlarının, İngiliz, Fransız ve hatta Federal Alman anonim şirketlerine hiç de boyun eğmedikleri ortaya çıkar. Franko rejiminin kurulmasından sonra İspanya'da finans ve

tarım oligarşisi iktidarı koruyabilmek için hızlandırılmış bir ekonomik gelişme gereksinmesi duymuş, geniş çapta Devlet tekelleri tedbirleri almıştır. Yabancı tekelci sermaye bu ülkelerde çok güçlü yerler işgal etmekte ve hem ekonomilerine hem de politikalarına müdahalede bulunmaktadır.

Kapitalizmin gelişmesi objektif olarak, Devletleri tek bir sistemde yani emperyalist sistemde birleşmeye götürüyor ve ekonomik ilişkilerin, uzlaşmaz biçimler altında bile olsa, uluslararası hâle getirilmesi sürecini güçlendiriyor.

«Genç» emperyalizm koşulları altında sermayenin uluslararası hale getirilmesi, uluslararası tekellerin doğrusunda ve yayılmasında ifadesini buluyor. Lenin bunu, süper tekeller olarak, sermayenin evrensel yığılmasının yeni bir basamağı olarak mütalâa etmişti. Emperyalizmin, yarı yüzyılı aşan bir süre boyunca evrimi, kapitalist ülkelerin ekonomik ortaklığını daha da sağlamlaştırmış bulunuyor.

Lenin şunu getiriyordu: «Emperyalist eğilim, büyük imparatorluklar halinde kusursuzca gerçekleşebilir ve bu gerçekleşme pratikte, siyasal anlamda özerk ve bağımsız olan devletlerin emperyalist ittifakı biçiminde sık sık olmaktadır. Böyle bir ittifakın mümkün olduğu, yalnızca iki ülkenin finans kapitalinin kaynaşması biçiminde değil, emperyalist bir savaşta askeri 'işbirliği' biçiminde de gözlemlenmektedir.» Ekonomik bağların uluslararası hale getirilmesine dönük ve kapitalist düzende büyük imparatorlukların yaratılması eğilimi şeklini alan kaçınılmaz tarihsel eğilim, çeşitli biçimlerde açığa çıkıyor.

Batı Avrupa'da uluslararası tekelci sermaye ortaklıkları oluşturulmaktadır. (Ortak Pazar, Avrupa Serbest Mübadele Birliği gibi.) Ülkelere ekonomik yaklaşıma objektif eğilimi burada, halkın çıkarlarına karşı yönetilen kapalı ekonomik bloklar vasıtasıyla, kapitalist bütünleşmeye dönüştürmektedir.

Birleşik Devletler'in (ABD) tekelci sermayesine gelince, bu sermaye toplu halde egemenliğini kabul ettirmenin inatçı çabası içindedir. Uluslararası kaynaşmalar, yabancı ülkelerdeki yatırımlar, diğer ülkelerde iflas durumunda olan firmaları satınalmalar, kartel anlaşmaları, G.A.T.T. çerçevesindeki anlaşmalar aracılığıyla Birleşik Devletler tekelci sermayesi, dünya kapitalist üretimi ve pazarı üzerinde denetim kurmaya çalışmaktadır. «Ulusal aktarımlı» ve çok uluslu şirketler halinde çalışan Birleşik Devletler tekelleri, gerçek ekonomi imparatorluklardır; mülkiyetleri, idare aygıtları ve etkinlikleri tüm kapitalist dünyayı kapsamaktadır.

Ancak, ne uluslararası emperyalist birlikler, ne bütünleşme ve ne de Amerikan konsorsiyumlarının genel karakteri, aşırı kazanç gerçekleştirme özleminde olan çeşitli gruplar arasındaki çelişkileri çözecek düzeyde değildir. İşte bundan ötürüdür ki, tekelciler arasındaki gizli anlaşmalar, onları birbirine düşüren çelişkileri sadece maskeleyen ve hatta zaman zaman bu çelişkileri ağırlaştırıcı yeni koşullar bile yaratmaktadır. Bütünleşme eğilimi, en güçlü emperyalist devletlerin egemenliğine götürmekte ve sonuç olarak da, çelişkilerin ağırlaşması ve son hesapta parçalanma eğiliminin güçlenmesi

olgu su gelişmektedir.

Emperyalizm döneminde kapitalizmin evrimini incelerken Lenin, çeşitli ülkelerin yayılma hızında son derece büyük farklılıklar olduğunu görmüştü. «Ekonomik ve politik gelişmedeki eşitsizlik, kapitalizmin mutlak yasasıdır» diye yazıyordu.

Belli ölçüde bir eşitleştirme, «olgun kapitalizm»e ulaşmış ülkelerin eş düzeye getirilmesi, son on yılların ürünüdür. Birleşik Devletler, Federal Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya üretici güçlerin gelişimi bakımından yüksek bir düzeye sahiptir; sanayilerinin yapısı oldukça benzerdir; üretimleri yığılımlı ve merkezileşmiştir. Çeşitli devletlerin emperyalizmleri bugün daha benzer duruma gelmiştir.

Öyleyse, çeşitli devletlerin emperyalizmlerinin belli ölçüde eş düzeyeleştirilmesinin sonuçları neler olmuştur? Her ne kadar hayli paradoksal gözükse de olan şudur ki, sonuçta eşitsizlik ve bu devletlerdeki gelişmenin düzensiz olma niteliği güçlenmiştir; aralarındaki çelişkiler ağırlaşmıştır. Gittikçe birbirlerine daha benzer olduklarından ve gelişme düzeyleri yükseldiğinden ötürü gelişmelerindeki eşitsizlik büyümektedir.

Emperyalistlerin karşısına bir ikilem çıkıyor: bir yandan, gelişmedeki eşitsizlik ve ekonomik çıkarların uzlaşmaz çelişkileri birbirlerine karşı savaşmaya itiyor onları; diğer yandan, sosyalizm karşısında, halkların ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında sınıfsal kin, aralarında gizlice anlaşmaları için temel görevi yapıyor. Modern emperyalizmin politikası ve taktiğini belirleyen işte bu çelişki.

Emperyalizmin derin çelişkilerini apaçık gösteren ve bunların çözümlenlik niteliğini ortaya koyan Lenin, emperyalizmi can çekişen kapitalizm olarak nitelendirmek gerektiği sonucuna varmıştı. Üretim sosyalleşirken üretim araçları az sayıda kişinin özel mülkiyetinde kalmaya devam ediyordu.

Marks'ın, kapitalizmin kendi kendini inkarı olarak tarif ettiği emeğin sosyalizasyonu sürecinin yoğunlaştırılması üzerine temellendirilen Tekelci Devlet kapitalizminin gelişimi, Lenin'in bu nitelendirmesini doğruluyor. Tekelci Devlet kapitalizmi objektif olarak, emperyalizmin ta-

biatında hiçbir şeyi değiştirmeksizin, proletaryanın devrimci zaferinin maddi koşullarını hazırlamaktadır.

Lenin, emperyalizmin tarihsel yerini şöyle belirlemişti: «kapitalist emperyalizm dönemi, olgunluğuna erişmiş ve onu aşmış olan kapitalizmin çöküşünün arifesinde olduğu dönemdir; bu, kapitalizmin yerini sosyalizme bırakma zorunda kaldığı noktaya kadar olgunlaştığı dönemdir.» Tekelci kapitalizm ve onun Tekelci Devlet kapitalizmine dönüşmesi teorisini içine alan proleter devrimci leninist teori, enternasyonal komünist hareketin güçlü bir aracıdır.

TÜSTAV